

11037

5.

SZERKESZTIK :
JUHÁSZ-GEZA.
KARDOS-LÁSZLÓ

Új Török

TÖRÖK SOPHIE

BOLDOG ASSZONYOK

NAGY-KÁROLY-É-S-TSAI
KIADÁSA ~

5.

SZAKM.
PETRY

ÚJ IRÓK

SZERKESZTIK: JUHÁSZ GÉZA ÉS KARDOS LÁSZLÓ

BOLDOG ASSZONYOK

ELBESZÉLÉSEK

IRTA:

TÖRÖK SOPHIE

NAGY KÁROLY ÉS TÁRSAI KIADÁSA

11.037/5

EL. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
I. Földm. Néprajztudományok
1933. évi. 689 sz.

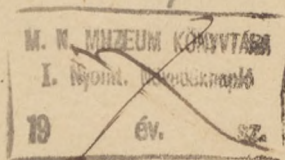
TÖRÖK SOPHIE

Költő és elbeszélő, az új irodalom legjelentősebb nőírója. Verseiben vakmerő és mohó önelemzéssel tör takartabb rétegek felé, „részvétlen ítéletre”. Az asszonyi lélek új geológiája vajudik kegyetlen vallo-másaiban, amelyek feszélyezetlen individuálizmusuk-ban is mindig kollektív érdekűek. Szabad formái szerencsés rugalmassággal veszik át a magasabb indulatok szaggatott hullámverését, az elégikus hangulatok ünnepi áramlását s a józan reflexiók hűvösebb ritmusát is. Mint elbeszélő, eleinte a kisebb epikai fajok kijegecesedett változataiban teszi próbára erejét, — e munkáiban a táj- és tárgyábrázolás plaszticitása és a kompozíció egyensúlya hat, — később epikáján is eluralkodik termékeny elemző-szenvedélye, s a novella és regény egyénibb — gazdag és mély — variánsait formálgatja.

Munkái: *Asszony a karosszékekben* (Versek 1929.), *Hintz tanársegéd ur.* (Regény, 1933.)

K. L.

11.037

BOLDOG ASSZONYOK

Mikor benyitott az orvos szalonjába, hirtelen visszadöbbszent: mennyi ember! Botorkálva s a rácsüggesztett szemektől zavartan menekült az első szévig s félénken leült, ügyetlen, kényelmetlen mozdulattal, s moccanni sem mert, bár lábai zsibbadoztak s szíve torkáig áradt.

Az asszonyok ültek körös-körül a vászonhuzatos szalonszékeken, kényeztetett és kényeskedő úrnők. A leány nézte őket, mint izgató látványt, mint színházat, mint az Élet nagy jelenését! a hálósobák fészekillatát érezte rajtuk! Sóvárgó ösztönei előtt vetetlen ágyak kísértettek, kéjes bágyadás... szenvedélyesen becéző férj... gyermekváró misztérium! ahogy závaros-éles serdülőkorából őrizte az asszonyi élet és anyaság borzongató képeit. Gyötrő irigységgel nézte őket, iszonyatos boldog lehetőség megannyi! ezek a lomhán büszkélkedő asszonyok! ez a szemérmetlen dicsekvő anyaság! óh, ez a hivalkodó anyaság!

A figyelem, mit bájos gyermek-arca s kislányos alakja keltett e helyen, lassankint elfordult tőle; a gyenge selyem alatt érett melleiket mutogató nők visszatértek lényük legfőbb és örök témáira: szülésekről beszéltek, idézték iszonyú éjszakáikat, fogadás örömet és fogadás félelmét, beszéltek síró-rívó gyerekről, némán rugdalódzó magzatról s elvetélt

gyenge kis csiráiról. A gyerekleány sápadva hallgattott, viziós szagok szédültek ideges orra előtt, szerelem szaga, vér szaga, újszülött csecsemő anyatej szaga — mily szörnyű nyíltság! csupa érett, betelt szemérmetlen virág! De ágyak és testek e kitárt meztelensége előtt mégis heves kéjt érzett, gyötrő és ópiumos kéjt, felszakadt csomók örületig zavarodó mámorában, óh, micsoda leplek hasadtak le róla! megmeztelenítve gyermekkorának küszöb-alatti chaoszos titkait! Értelmetlen, rég elsülyedt emlékek tolakodtak föl friss élmény erejével, látta magát rácsos kis ágyában, hol alvást színlelve hallgatta a rettenetes beszédet anyja s a doktor között, a rettenetes nyögést, rettenetes neszét a márványra koccanó hideg műszernek, s véres víz rettenetes csobogását, — a halott kistestvér ijesztő fantomjával eltorzult arca előtt.

Kissé hátrább dült a széken, legalább fizikailag megnyugodva, s egy képes ujságot vett le az asztalról. — Rosszul kezdődik! — gondolta, ennyi aszszony! Valahogy azt képzelte, hogy egyedül lesz itt, s amint belép, rögtön beszél az orvossal. Ez a sok fölényes úriasszony megzavarta, s a hosszú várakozás kínja idegeire ment.

Torka még egyre lökte az undor sűrű, olajos hullámait, az ágyban töltött két nap rettenetes emléke vészjelekkel táncolt előtte. Eleinte talán maga is elhitte, hogy csak múltó rosszullet... gyomorron-tás... — vagy csak még akkor nem mert gondolkozni!... Mintha még most is ott zúgna fejében a szomszéd szoba varrógépének fűrészelő zaja, űh, csillapíthatatlan kísérozene élete legsötétebb percei-hez! Itt ülve egy idegen orvos szalonjában, mint távoli idegenre nézett vissza: látta magát puffadó párnákba sülyedve, sülyedve és émelyegve a lesöté-

tített szoba magányában, kísértve vidám varrólányok viháncoló hangjától, aggódó anyja sopánkodó hangjától és kísértve szagoktól, külvárosi utcák poshadt zöldségszagától, a varroda vasalószagától, ruhát próbáló hölgyek átható parfümszagától; se ajtó, se ablak nem tudta elzárni tőle a világot, a tépőhangú, émelygőszagú világot! s mi zárhatta el ésbontó gondolatait? amikkel úgyis szembe kellett már néznie!

Egy új asszony lépett be az orvos szalonjába, kit férje a küszöbíg kísért, s gyengéden támogatott, — bágyadtarcú szép szőke nő volt, drága selyemruhája takarva mutogatta boldog állapotát.

Elviselhetetlen fájdalom volt ezt nézni, de a fiatal leány nem tudta elborult szemeit levenni róluk, e felmagasztosult boldog asszonyokról! kiket szerelmes férj erős karja támogat a nehéz úton, kiket védelmező fészek vár, kiket fenséggel véd az asszonyi cím méltósága! nekik nem kell élettél duzzadó testüket még szégyelt titokkal is megterhelni, kettős szívverésüket nem akasztja el alázott félelem.

— Olyan könnyű, kicsi keze van, mint egy asszonynak, — mondta egy paciens. Mikor az első kisfiam született, egész éjjel mellettem volt, azóta nem engednék mást magamhoz!

— Négy gyermekemet hozta ő a világra! — mesélt egy másik asszony. A negyediket fogóval kellett elvenni, mondta is utána, hogy most majd jó lesz vigyázni! dehát mégis csak megtörtént a baj! Ideszaladtam könyörögni neki, doktor úr, ha Istent ismer! Ő borzasztó szigorú... dehát mégis segített rajtam. Azt mondta: maga már megtette a kötelességét... Most elválasztom a kislányt...

... segített rajtam! — mint mentőszózat ha-

rangozott a leány füleibe. Segített! nem lesz irgalmatlan...

... az ilyesmi sok pénzbe szokott kerülni! — tört rá váratlanul egy cinikusan józan gondolat. De a retiküljében csak közönséges orvosi vizitre való kisbankó rejtőzött, azt is úgy vette el titokban az anyja fiókjából, ... a vékony jegygyűrűvel együtt, mely most dermedt kislánykezén dicsekszik...

Nem sok tapasztalata volt az életről, özvegy anyjának egyetlen gyermeke, kit a robotoló varrónő kisasszonynak nevelt, szegény külvárosi félkisasszony! De édes gyermekarcán a proletárlányok koraérettségéből is volt egy vonás, a sokszeretőjű varrólányok társasága nem maradt nyom nélkül: most váratlanul arra gondolt, hogy a férfiak viselni szokták az ilyen költségeket... Elpirult, legmélyebb szégyenig izgatva, inkább meghalna... A kedvesre gondolt, úri, szép ifjú kedvesére, dehát volt-e perc, amikor nem őrá gondolt? Rémületek, izgalmak és fájdalmak chaoszában is nem őt érezte egyre? mint egymásra rajzolt képek között a legélesebbet. Patikus! ez a legszebb, legédesebb szó volt, alázatot érzett, talán nagyonis cselédalázatot! A hűs patika kimondhatatlan illata szédítette már tornyos emlékeit, a laboratórium plüspamlagán eltöltött órák sikoltoztak feléje, hűs, édes, halálos örjítő illatok! A titkos fiókok, mérges tégelyek, tarka üvegek és fenséges márványfejek mint elvarázsolt mesebarlang, staffázs voltak körülötte, életének vészes díszlete. Örült volt! eszeveszett örült! hová jutott?... A kedves most valami vidéki kurián nyaral, egy vidéki kuria kisasszonyánál nyaral! Nővérei, kiknek ruhát szokott hazavinni anyja szalonjából, diszkrét célzásokkal dicsekedtek: gazdag leány... előkelő...

Dehát mi mást várt? Talán a szerelem romantikus hatalmában bízott, mely elsöpör minden korlátot? Miért is nem volt démon, kacér, gonosz! Ha a férfi hívta, alázattal ment, ha elküldte, némán távozott, — félénk, áhítatos, szerelmes kis cseléd! bűvölt gyermekajkát merte-e bizalmas szóra is nyitni valaha? De halálfélelemig hajszoltan most minden idege védelemért sikoltott, óh erős vállára símulni mégegyszer! ruhájának kábító, babonázó illatát szívni mégegyszer! Elérhetetlen úri erejéhez menekülni! — De jaj! a gyógyszertárban idegen arcok néztek rá, s a laboráns, szerelmük meghitt tanuja, nem akarta megismerni! A nővérekhez is elment, egy új párizsi divatlap nehezen kieszelt ürügyén: — jó, majd legközelebb felnézünk, — mondták — úgyis alighanem több nagy toalett-re lesz szükségünk... A bátyjuk címét mondják! — sikoltott benne egy hang, de illedelmes ajka csak halk kezécsókolom-ot ejtett.

Az orvos ajtaja negyed- s félórai időközönként nyílt csak, mégis a paciensek lassan elfogytak, már csak hárman várakoztak a leány előtt, s öten-hatan utána. Mit is fog mondani? Vizsgákon való felelés páni félelme elenyészett mostani izgalmához képest; ügyetlen szavakat fogalmazott már ezredszer újra: Kristófné vagyok... egy nagy kéréssel... nem! nem! óh, ha úrinő volna! fölényes, könnyen csevegő asszony, szellemes, büszke úri szavakkal!

Ha szegény jó anyja tudná... dehát mi lehet nagyobb az ő szenvedésénél! Az imádott férfi gyermekével... milyen boldogság... és nem lehet nem... Pici, finom kis kezeckéje volna s csodálkozó nagy kék szeme... azzal a bálványozott tekintettel! és puha édes testecskéje... ölelni lehetne...

csókolni... Apró kelengyére gondolt, csipkés szalagos pici főkötőre... majdnem felzokogott: nyilas vágyai szívéig csapódtak.

Mint lidércnyomásos, valószínűtlen álomban, ment az ajtó felé, egy fehérköpenyes idegen ember felé: Kelemenné... Kelemen doktor úr? — dadogta örült zavarban — Kristófné... majdnem elalélt, szinte bebotlott a szobába, ahol a doktor szó nélkül leültette, vizes poharat tartva kocogó ajkai elé.

— Na, most már jól vagyunk, úgy-e? — szólt, s mint okos, jó bácsi, megsímogatta a kis szenvedőt. — Hát lássuk, mi a panasz?

— Egy idő óta... — lehelte a leány.

— Várjunk csak! — a doktor íróasztalhoz ült, s toll után nyúlt.

— Szabadna még egyszer a nevét?

— Kristófné. Kristóf Gézáné. — A hazug szavak eltörölhetetlenül ültek a nagy könyvben.

— S hány éves, kis nagyságos asszony? Azt hiszem még bátran elárulhatja!

— Tizennyolc!

— S mióta van férjnél?

— Egy éve... — s ártatlan öz-szemei irgalomért esedeztek.

Az orvos tovább kérdezgetett: mikor lett nagy-leány? S a periódusok? Ahá! — no, üljön csak fel ebbe a székbe, majd meglássuk.

Hogy ezt a szégyent is túl lehet élni! Alázott könnyei kiömlöttek, szegény kitakart térdei hideglelősen rángatóztak szétnyujtott talpain, kacsaszájú hideg műszer gyötörte gyermektestét — óh, szörnyű, szégyenteljes élet!

— Bátran, kicsi asszony! Bátornak kell lenni! Szép kis gyermekünk lesz, szép bizony, egészséges!

öröm látni ilyen erős fiatal anyát! Támogatva vitte a leányt vissza a székhez, — mondhatom, ritkaság ilyesmi manapság! Negyvenéves kiszáradt nők jönnek, hogy most már segítsék... segítsék a bajon, amit sokéves bűnös könnyelműséggel szereztek! vénkorukra akarnak anyák lenni.

— És hát kedves nagyságos asszonyom...

A leány megnyílt ajkkal nézett reá, előbbi sötét keserősége elolvadt, valami váratlan, édes boldogságot érzett, boldogságot, noha tudta már, hogy nem hozhatja szóba azt, amiért idejött... De nem akart most erre gondolni se, élvezni akarta váratlan helyzetét: hogy ő most gyermeket váró boldog fiatal asszony... akinek ura és külön otthona van... aki olyan törvényes, rendes asszony, mint azok künn... Ártatlan lelkén vérzett a hazugság, de már nem tudta ledobni, nem, két kézzel, szomjan kapott utána, mint kiéhezett morfinista a csilapító édes méreg után. S percek mulva már gyönyörű szerepében élt csupán, áradva, s felvillanyozva élt benne, ezer finom kis részlettel, mint komplikált színésznő, s lágy pillákkal árnyas barna szemein fényes csóvákklal lobogott az öröm.

.... Minden reggel puha kis kefével meg kell dörzsölni a mellecskéket... ez szükséges előkészület. Mert bizony az a kis kópé nem lesz nagyon kíméletes, mikor megéhezik! Edződni kell hozzá. Aztán most ne járjon ám egyedül. Ebben az állapotban szédülösek az asszonyok... kedves férje kísérje el, ha sétálni megy... mivel foglalkozik a kedves férje?

— Á... mi... igen... mi menekültünk Erdélyből... s a férjem.... ő most a törvényszéken van... — elhallgatott, megrémülve, hogy még talán a címét is megkérdi, mit mondjon? Hátha olyan

címet mond, ahol éppen ismerőse lakik a doktornak! Riadtan kutatott emlékeiben valami alkalmas ismerős után, kinek adatait elmondhatná. De a doktor nem érdeklődött tovább, a menekült célzásra felsőhajtott: bizony, ez a rettenetes háború! no, de csak legyen sok ilyen fiatal egészséges asszonyunk!

Talán már menni kellene? idegesen gondolt a künn várakozókra, de mint édes kényszer nyugózta székéhez a bűvös téma. Másnak egy egész hosszú, boldog asszonyi élet jut, neki csak ez a pár perc... mint vizbefuló, kapaszkodott látszat boldogságához, halkan, szégyenlősen beszélni kezdett az uráról, aki türelmetlen reménnyel várja őt... s a boldog hírt... Ez már igaz volt, való eleven élet! fölötte a kicsi hazugságoknak, az ura! aki várja és félti s csak őérte él! Beszélt a kedves kis lakásról, cseléd-ről, akivel annyi baj van... És anyósról, sógornőről, mint egy igazi asszony. Most majd hozzájuk költözik az édesanyja is, mert úgy-e nem jó ilyenkor, ha házigondokkal mérgelődik az ember?

— Félidőig nincs sok tennivaló — szolt az orvos. — Akkor majd, úgy három-négy hónap múlva lesz néhány tanácsom. Most csak pihenni kell és jól táplálkozni.

— Jaj, úgy utálok az ételt! — húzta el édes finnyáskodással a száját.

— Na, persze. Jól teszi ha ágyban reggelizik. És ha erős a hányinger, igyék jeges limonádét. Komolyan kell venni a dolgot, ez a legszentebb idő egy asszony életében, most már felelős egy másik életért is. Türelmesnek kell lenni, hősnek! Bizony, ilyen pici gyerekasszony, s ép olyan kötelességtudó komoly anya lesz, mint a régi nemzetes asszonyok. Üdvözlöm a kedves férjét, nagyságos asszonyom! Gratulálok neki!

Menni kellett. Még nyujtotta a kezét, még visszanézett az ajtóból a szobába, ahol hitvány kis élete legboldogabb perceit töltötte, ahol szégyene és hazugságai felmagasztosultak egy eleven ember előtt...

Végigment lassan a szalónon, kényes, suttogó úriasszonyok közt, emelt fejjel, s titkon búcsúzva aranyrámás képektől, vászonhuzatos fotelektől, s már az előszobából is kinn volt, túl a meghajló szobalány látókörén — eddig még bódultan folytatta szerepét, ő asszony! feleség! s az ura várja... s most üres és hideg lépcsőház sötétje zuhant reá, dülöngő, sülyedő lépcsőház, egy távoli, ijedt gázláng részeg lobogásában; — az uram vár! — de már leszakadt reá minden otromba súlyával az elviselhetetlen Valóság. Hol az én uram, aki vár? Hol van egy akármilyen utolsó hitvány férfi, aki nevet adna... és hűséges szeretetet... Mint meggyötört kis állat, szeretett volna visszafutni a jóság enyhítő szavaiért, új ópium bódulatáért, védelemért! A jelen szörnyű volt, leírhatatlan! s szájában még az üdvösség foszló íze... A karfára dült, émelygő szédületben, elbillent lábai alatt táncolt a gázláng.

Meg kell halni... meg kell halni!

A gázláng ugrált, oszlopok és fokok csavarodó zűrzavarában, mint nyelv, csúfolódó nyelve az ördögnek! jaj vissza! visszamenni! könyörögni! ha Istent ismer!...

De támolgó feje már átlibbent a himbáló korláton, s még látta a lángot, ugráló részeg lángot, mint kiöltött csúfolódó nyelvét a Kárhozottnak...

ARCKÉPTANULMÁNY

Szemben ültek velem az autóbusz párnázott bőrülésein. Este volt, színházi közönség utazott, szépen kifestett nők, estélyi köpenyek alól kibuggyanó toalettekben, magasrangú tiszték is voltak itt, valami diszkrét és jószagú úri levegő uralkodott, mint általában az elegáns és újonc autóbuszokon.

Én a külügybe igyekeztem a kései óra dacára, a futárpostát akartam bevárni, mert fontos iratokat vártam Rómából. Nemrég érkeztem magam is külszolgálatból s különös friss és idegen szemekkel néztem szét szülővárosomban. Sehol sincs annyi szép nő, mint Pesten! Még a polgárlányok is úgy mozognak, mint a táncosnők s egy-egy csoportból négy-öt válogatottan gyönyörű szempár ragyog vissza az emberre. Én csak ártatlanul nézelődtem, nem vágytam kalandra a kalandok városában. Vőlegény voltam s jegyesem külföldön élt.

Nagyokat huppanva, gyors tempóban mentünk keresztül a ragyogó Belvároson. Amint helyemről szórakozottan széttekintettem, figyelmeimet rögtön magához ragadta a szemközt ülő pár s nem is tudtam többé szememet levenni róluk leszállásomig.

Ilyen arc mellett, mint e hölgyé, nem is

lehetne közömbösen elmenni. Testével en face ült, oly szorosan a férfi mellett, mintha belékarolna, de láttam, kezei ölében nyugodtak. Arcát teljes profilban a férfihez fordította s ez a profil meghatóan keskeny volt, finom és sóvár, régi kameák s archaikus egyiptomi szobrok különös vonásait idézte. Melléig kinyílt fekete bundájából előrajzolódott szép hosszú nyaka is, diónyi nagy türkiz színű gyöngyöket viselt s a fekete kabát keretéből különös szíkontraszttal vált ki e hamis és divatos ékesség. Gyöngyeinek szokatlan nagysága s tüzes színe valami érdekeset, egyénit és félvilágít árulkodott. Fejét síma kis fekete kalap fogta körül, mint fényes és síma hajkoszorú.

Rájöttem, hogy nem is azért bámulom őt, mert szép, vagy nem pusztán ezért. Volt valami megdöbbenően forró és meztelen és szemérmetlen a mozdulatban, vagy fejtartásban, ahogy a férfi arcába suttogott, vörös ajkait lélekzö közel tartva annak szájához. Mintha nem is társasautóbuszon ülne idegenek közt, hanem az ágya szélén, szerelemtől párásan, felzaklatva s mindent újrakezdeni vágyón. De nemcsak a mozdulataiban volt ez a kibomlott érzékiség, ahogy hirtelen szembefordult velem, láttam, egész arcát előnti, vékony, ideges csontjait, minden kis izmát, gyöngé, hevülő bőrét. Sex appeal! gondoltam, gúnyosan aplikálva a divatos jelzöt. Micsoda mosoly! édes, sóvár, emésztő szép! gondoltam s utána kis ijedt, polgárias szívdobogással: brutálisan nemi mosoly! De legszebb a szeme, felejtethetlen, mint két hosszúkás, ívelt gödör, egyenletesen fekete, fény nélkül, fehérre nélkül, pupilla nélkül, mintha az egész szem csak pupilla volna, feneketlen. Boszorkány, gondoltam, s tekintetét,

mely szórakozottan s látás nélkül sűrült, úgy éreztem, mint ütést, parancsot! el is fordultam, kissé zavartan. Arra gondoltam, hogy nem szeretnék e nővel barátságban lenni, exaltált lehet és gonosz. S ebben a tolakodóan forró és szemérmetlen sóvárságban van még a közömbös néző számára is valami kényelmetlen, valami megbor-zongató; rossz lehetne a hatalmában lenni!

Csak a feje látszott meztelen s a nagygyöngyös nyaka, de meztelent sejtetett még bundája alatt is, mint izgató Monna Vanna. Gondoltam, formás, ideges, szép vékony teste lehet, keskeny csípője, kígyózó, hosszú combjai és lágy kicsi melle, megereszkedett csöpp bimbókkal. Úgy képzeltem, hogy mikor az utcán jár, könnyen affektálva lép s csípőit ritmusosan himbálja, mint táncban. Ha férfivel megy, ütemesen símul hozzá, váltogatott lábaival félfordulataira távolodik és közeleg, de mint gyors, szakgatott áram: mégis állandó odasímulót mutat, merészen, válltól térdig.

Mindenki őt nézte, kíváncsi, ellenséges nők, férfiak is, brutálisan. Ő tulajdonkép senkire sem nézett, de valami önként áradó érzékiség, mint különös állati aróma áradt belőle és vont a éhes szemeket, mint nyári lepkét a távoli nőstény irányító szaga.

Nem értem, gondoltam, nincs e nőnek semmi önuralma, amivel betakarózhatnék? Nem tud a civilizáltak konvenciójáról, hogy nem lehet ilyen izgatott érzéseket kifektetni a meztelen arcra? hogy ülhet valaki ily alélóan kéjes arccal társas-kocsiban, mintha a szeretője ölében ülne! . . . és hogy tűrheti ezt a férfi mellette, nem fél, hogy a felizgatott hímek nekirontanak, szeme láttára!

Ránéztem a férfire is: valami jobb kereskedőnek látszott, földesúri bekecset utánzó télikabátban. Fiatal volt, de puha, kövéres arcán kellemetlen kifejezés ült, puffedtnek látszott s kissé nyálasnak. E gyönyörű, égető nő mellett feltűnő morcan viselkedett, húzódozva, fojtott ingerültséggel. Nevettem magamban: ez a férfi szeretne élszökni innen! Nem örül, nem büszke, pedig kapaszkodó sznobfajta és erre a nőre joggal lehetne büszke. Látszik rajta, hogy szenved, a szeme nyugtalanul röpdös, de nyakát csökönyösen tartja s egyszer sem fordul szembe a nővel, ami pedig ennek agresszivitása mellett majdnem illetlenség.

Mind izgatottabban néztem őket. A férfi egészen jelentéktelen karakter, nem rossz ember, kissé közönséges, valószínűleg gazdag. Most ideges, fél és dühös, de reménytelen a dühe, letört ember ez. Nem valami csinos férfi, ez a nő mutatósabbat is kaphatott volna, de neki úgylátszik nem mutogatnivaló gavallér kell, hanem jó hím. Lehetnek rejtett kiválóságai, de előttem utálatos ez a férfi, nyálás és meggyötört, valahogy be van szennyezve, úgy néz, mintha szűkölni szeretne. Kényelmetlenül feszeng, oldalához, mint negatív öntvény a pozitívhez, úgy símul egész kigyózó testével a nő. Elhúzódni nem mer, csak megvert szemeivel kapkod, nagyon undorító és lealázó dolgokon mehetett keresztül. És ez a nő nem fogja élereszteni, hogy suttog, bele az arcába, szakadatlan suttog és néz azzal a feneketlen szemével és egyre mosolyog, kényszerítően, édesen, követelőn, ellenállhatatlan. Félelmesen szép a gyönyörű mosolyával, Gioconda! gondolom felvillanva, igen, csodálatosan hasonlít Lionardo szépeihez. Isteniek! emlékezem lelkesen.

És mindjárt különös, túlzott és lehetetlen gazdagsággal: ez sokkal szebb! ez él! száz és száz Gioconda él benne, mennyi modulációra képes ez az arc! Mennyi árnyalat és fokozás, mennyi fajtája a tépő, égető, szédítő mosolyoknak! Rettenetes lehet a hatalmában lenni.

Mit mondhat vajjon? Mily arcpirító emlékeket idézhet? Milyen vad és vérforraló és szemérmetlen szavakkal játszik? mint fölényes idomító, korbáccsal és húscafattal a remegő oroszlán előtt. Húz és tép és csalogat ez a nő, vész és ígézet árad szeméből, szájából, orrából, hisztériásan izgatott vékony testéből. Ilyen nőkért sikkasztanak, gyilkolnak, ilyen nőkért van háború, ilyenek verik szemmel a csecsemőt és rontják meg a szűz ifjút. Szirén! gondolom, szadista! nemi fantáziája rettenetes lehet, íszonyú ötletei lehetnek! gondolom és serdülőkorom tudatalatti emlékei szakadnak fel, édesen s zavaros, kínzó undorral. Édes, imádatos bestia, mit mondhat vajjon?

— Dehogy, a Böhmék szekrénye egészen más! — mondja váratlan hangosan a férfi, türelmetlenül és sokkal több eréllyel, mint tekintetéből képzelhető volt.

Egészen megriadok, dehát . . . a Böhmék szekrénye miatt kell ez a szuggeráló, furakodó mosoly? ez az isteni szemjáték? ez a világnak odatárt szerelemszagú test? A Böhmék szekrénye! de én nem éreztem ebben semmi humorosát, inkább kínos volt a kijózanodás. Milyen céltalan játékokat űz a természet, milyen oktalan pazarlást! Ez a nő nymphomániás, nyilvánvaló, de miért kell mégis egész erotikus felkészültségét belevinni ilyen előszoba-szagú ügyletekbe? Miért árasztja édes mérgeit prózai és élettelen

dolgokba is haszontalan? Vagy olyan ő, mint tropikus, mérges, buja virág, mely iszonyú édes halálos illathatalmát akkor is ontja ellenállhatatlan, ha senkit sem tud előnteni, ha üres és halott az éjszaka? Méhek jutottak eszembe, mikor veszélytől riadva belökik mindenbe fullánkjukat, fába, földbe, amihez csak érnek, oktalanul, mégis életük árán.

— Jaj, de fáj a fejem! — susogja affektáltan a nő és kezével hisztériásan a homlokához kap.

— Sokat szaladgáltál! — felel a férfi egykedvű gyöngédséggel, de most se néz rá.

A nő keztyűs keze már nem fekszik ölében, valami papírtáskát himbál, elolvasom a cég nevét: egy Rákóczi-úti harisnyaüzlet. Tehát nem szerelemágyból kelt fel az imént, hanem boltokban szaladgált a Rákóczi-úton, estélyies selyempipőjében. Hiszen házasok ezek! de nem érzek meglepetést, mindjárt annak látszottak, gondolom utóbb. Ezt a férfit nemcsak a százkarú szerelem misztikus hatalma tartja fogva, hanem prózai polgári törvény is. S a nő minden kéjhölgyeszerűsége mellett asszonynak látszik, alig tudok rájönni, melyik rejtett mozdulata árulja el, hogy valami né, aki kicsinyes büszkeséggel írja le neve helyett egy idegen úr nevét, megtoldva az asszonyiságát jelző raggal. Cselédje is van, látszik, hogy oktalan veszekedéseket rögtönös, éles hisztériás hangon s utána talán sír is, toporzékolva s kissé ostobán. Biztosan még az ágyban bepuderezi magát, mosdás előtt is, de ha senki sem látja, lompos, elhanyagolt ruhákban jár. Különös, hogy miből látszik mindez, ily ellentétes dolgok e ragyogó jelenségen, akiben látszólag minden pórú prostituélnak született? Ruhájának melyik ránca

rejti? melyik láthatatlan kézmozdulata? csípőjének, vállának melyik ellenőrizhetetlen moccanása azt az egyazon örök női büszkeséget: asszony vagyok!

Különös, csak most veszem észre, hogy benne is van pár közönséges vonás. Ahogy estélyicipős lábait lógatja, kissé kofaszerűen szétnyitott combokkal. Gondolom, testének néhány fegyelmetlen izma már ellustult s unja a harcot: asszony vagyok! nem szükséges szépnek lenni! ezt mondják térdei s a himbáló harisnyás zacskó. Mert ez a nő a szeretője kedvéért még jobban tépne, szívna és mosolyogna, kényelmes térdeit is tűzbe vinné, hercegnőnek látszana, ha nem volna feleség.

Milyen különös nő ez! Most is suttog, suttog szakadatlan, sürgető, égető, kényszerítő mosolya nem szűnik meg csapkodni. Néha szembefordul, kissé fáradtan, halványan elkomolyodik, ajkát rágja, álmatagon körülnéz, de saját férfi-ján kívül senki sem érdekli. Szimplább erotikájú nők közönség felé beszélnek, egy férfihez szólva tízfelé kelletik magukat, de ez a nő nem a hengegve kínálkozó, olcsó naiv kis kacérak közül való. Valami fájdalmas, mély és keserű érzékiség kínozza, mint sorscsapás. Hajszolt madárként, ki pillanatra lihegve ül le pihenni, úgy pihent ő is néha, szembefordulva, majd hirtelen, mint akit tettenértek, visszafordul furakodó profilba, azonnal elővillantva Gioconda-mosolyát. E percben mechanikusnak érzem e gyönyörű mosolyt, úgy hat, mint pergő filmből váratlan merevvé rögzített állókép. Ez a gépiesen fel és letett mosoly valahogy *unheimlich*, félelmesnek érzem s hirtelen szorongva gondolom: eszelős. Látom a festett Gioconda üdvöztető mosolyát s elképzelem ezt a

mosolyt egyre fokozódva, mind mélyebben mosolyogva, izzóbban, kínzóbban s rádöbbenek: végső foka ennek a mosolynak az eszelősök vi-gyorgása.

Dehát mi baja ennek a nőnek? percig sem nézhet a férfire közömbösen? Valami nagy baj lenne? valami szörnyű varázs törne meg? Közben folyton látom a gyöngyeit, nagyon jól illenek neki. Ezt a meleg türkiz színt oly jó nézni, ké-kek és zöldek egyszerre, mint macskaszem. Mily szokatlan nagyok, egy-egy gyöngy akkora, mint a dió. Mily nehezek lehetnek, a vékony nyakán, fullasztó! Ilyen nőnek nem volna szabad feltűnő gyöngyöket viselni, még megfojtja őt egyszer valaki.

A gyöngyökről a nyakára nézek, bundája elől egészen ki van nyílvá, túlságosan ebben a hidegben. De ruhája nem látszik, csak széles sáv-ban valami rózsaszínes csipkés plasztronféle, la-zán s kissé lomposan a mellei fölött. Ha kissé előrehajol, látom meztelen mellének hullámvona-lát is, de dacára az óhatatlan izgató hatásnak, mégsem tetszik ez nekem. A Rákóczi-út jut eszembe, ez a plasztron valahogy egészen közön-séges hatást tesz, talán piszkos inget takar? Akárhogy is: alsóneműt mutogatni nem annyira ledér, mint inkább közönséges nők szokása. S le-het, hogy oktalan gondolattársítással, most va-lami csúf proletárházat kellett képzelnem, kó-cos parókájú anyát, rossz szagú Dob-utcai lakás-ban.

Ez a bizarr analízis elűzte a kíváncsiságot, el-fordulok és nézem a havas tájat. Valami könnyű zavar tart hatalmában, mint könnyű mámor, már nem gondolok Rómára, sem a futásra, sem szelíd szőke jegyesemre. A Duna mellett huppolunk s

csak most veszem észre, hogy közben mellém ült egy kövér öreg dáma, s kényelmetlenül szorítja az oldalamat.

Fantáziám szabadon csapong: weiningeri nő-típus ez. Feneketlen lélek: fenékig híg. Mosolyában benn ragyog az egész mindenség, csak jószág nincs benne. Síró gyerek, elveszett kiskutya hiába menekülne hozzá. Biztosan tudom, hogy kutyák és lovak leküzdhetetlen ellenszenvet éreznek e nő iránt, félnek tőle a naiv állatok, kivéven a macskát, mert ez a gonosz és félelemtelen állat szereti a selymes, parfümös szépasszony-szagot. Most szekrényről suttog, pedig ezzel az exaltált kéjes arccal arra is rávehetné a férfit, hogy gyűjtsa föl a várost. De bizonyára akkor is csak ilyen ez az arc, ha fait accompli érik szeretőjével s ő arról suttog, hogy férje tévedett. Igen, a körme hegyéig immorális, gondolom undorodva, mindenre képes!

Már jóideje őket nézem újra, — bestia, de szép, jó őt látni! szeretnék mindig szembenülni vele és nézni őt! Leplezetlenül hódoló tekintetemet észre sem veszi, de engem is hipnotizál. Dühös vagyok rá, mint visszautasított udvarló s ki nem mondott szavakkal ütöm: Alraune és Lépvessző, Vérivó Lány, Báthory Erzsébet! Démon a megégetettek fajtájából! hazudik, csal, eladná édes testvérét.

Még mindig szekrényről beszélne? Kínos látni, milyen izgatott, mosolya megint olyan, mint az eszelőseké. Hiszen beteg ez a nő, gondolom utálkozva, de suhogva váltják egymást arcán az arcok: most olyan, mint egy kis állat, egészséges, primitív, ősi vad természetesség.

Egy új vonást találok: ijesztő benne az értelmi elem tökéletes hiánya! (Később, már ott-

hon az ágyban, mert napokig kísértett emléke, gondoltam, mily furcsa és jellemző, hogy testének, arcának minden kis részletére emlékszem, de semmi emlékem sincs a homlokáról!) Lélek és értelem nélkül való, immorális lény, úgylátszik a morál kulturális találmány. Most megint szembe fordul egy percre, mosolyfosztva, zavaros és tétova fáradtsággal, szemeit összehúzza: rövidlátó. Erősen rágja ajkait, nem kacér, apró vízszintes harapdálásokkal, hanem nagy karéjban félajkát haránt beszíva, másik felét csúnyán, görbén elbuggyantva. Nyalja is az ajkát, de nem úgy, mint a torkos kis cica, hanem mint szomjas ló, — szép arcát bántóan eltorzítják ezek a csúf kis szokások. Valami mozisínésznőtől leshette el: nagy-szenvedély! Látom a *machét*, ez kiábrándít, ilyen dolgokat neki ösztönből jobban kellene tudni. Olcsó allűr, gondolom, s divatjamult is. Ilyen szájrágások már letűnt csillagoknál jelezték a háborgó érzékiséget, úgylátszik külvárosi muzikba jár. S azt gondolom, nagyon rendetlen szekrénye lehet, talán a szennyesét is ott tartja. Nem, ennek a nőnek nyilván nincs anyáról maradt ágyruhája hüvös, nehéz damasztból, sem monogramos vászoninge, a családi ezüstöt aukción vették, úgyszintén a nagymama biedermyer keretű fotografiáját is.

Talán egy közönséges, szimpla kis polgárnő tévesen aplikált fejfel? Cocaint jelző exotikus csomagolásban s csak naiv porcukor van benne? Utánérző talán, mint minden hiszterika s azt utánozza, aki legutoljára tetszett neki, de belül nagymosás gondjai savanyítják? Nem, nem, a rosszasa arcomig süt, ez nem lehet csalás! Sze-meiben olyan tudás háborog, amiért Cleopatra vagy Lucrétia Borgia elemésztették volna!

— Lánchíd! — harsog a kalauz s én hónom alá kapva aktatáskámat, hirtelen ugrom le, majdnem itt rekedtem különös bámészkodásaim s gondolataim közt. Idegesen nézek az elszáguldó autóbusz után, elkapva még egy villanást e nő ragyogásából. Váratlan nagyon egyedül vagyok, szívdobogásom van, elhagyatottnak érzem magam az üres, havas utcán. Tétován indulok meg a hídon, lélekzetért kapkodva a vagdalkozó éles dunai szélben.

Szégyenkezve vallom be magamnak, hogy egész ostoba módon szomorú vagyok. Milyen kiszámíthatatlan játék volt ez! Nézegettem, izgattott, talán degusztált is . . . s most nincs, *nincs többé*, sohse láthatom! pedig tévedhettem! igazságtalan lehettem felelőtlenségemben! És nem láthatom, szörnyű, hogy így eltűnt előlem! Hát ha nagy szerepet szánt neki a sors életemben, milyen gyönyörű volt! s örökre elvesztettem! Szeretnék utánafutni s megkérdezni a nevét. Égető haragos fájdalommal tölt el a tehetetlenség, *nem lehet!* nyilal elkényeztetett szívembe, különös zavaros komplikált szív! Oly bánatot érzek, mint aki örökre elveszített valami pótolhatatlan jót és szépet, valamit az élet nagy javaiból.

AUGUSZTUS

Fulladt, nyulós meleg feküdt rá ernyedtsúllyal a kis falura, a zsuppos, roskadt házak gőzölögve lihegtek, torokkaparó trágyaszag áradt. A falu sekély völgyben ült, szelídhajlású zöldhátú halmok, s egy-egy sötétes bokor erdő határolta, szántóföldek szabályos sávjai csillagalakban hullámoztak szerteszét, míg elvesztek, beleolvadtak a láthatár ködébe.

Egyetlen utcája ájultan nyúlt el a finom porréteg alatt, amit a száraz meleg vert ki rajta, mint embert az izzadtság. Falevél se rezzen, állat se nyikkant, mintha az egész táj kiesett volna az éltető és bomlasztó idő sodrából, az egész falu mint egyetlen nagy gyomor némán és rejtve emésztett ebédutáni tikkadásában.

A templom, hagymaformájú fényes sárgaréztornyaival, mely olyan volt, mint a gyerek búgócsigája, elhagyottan ácsorgott a vastág fényben, poros ablakai mögött pállott tömjén- és gyertyaszagot rejtegetve. Háromhetenként egyszer miséztek benne, mert három falunak csak egy papja volt.

Kövesrét intelligenciáját egyedül a tanító-kisasszony képviselte: sovány, öreg nő, jámbor és ügyefogyott, akiből az elhagyatottság és szegénység, a vásott gyerekekkel és ravasz parasz-

tokkal való örökös mérgelődés fásult és keserű, panaszos lényt gyúrtak. Megmaradt csekély anyáskodó szeretetét tehenére, disznójára megpulykáira pazarolta.

Háza csöppet sem volt különb, mint a többi parasztház: nádfödeles, egy kicsi ablakkal az utcára, s hosszan L alakban benyúlva a keskeny udvarra, egészen az obligát trágyadombig, mely kerítés helyett tornyosodott udvar és kert között, keskeny ösvényt hagyva az átjárásra. A ház végéhez omladó istálló tapadt, mellette dülöngött a disznóól és tyukketrec, oly lötyögő híg sárban, mely vígan dacolt a nap perzselő melegével.

Az udvaron nagy halom hasábfa állt, a tanítókisasszony kommenciója, évről-évre magasabb ölekbe tornyosodva, cél és haszon nélkül állt ott, hacsak azért nem, hogy a macska védelmet találjon rajta kutya és disznó előtt, mert Stanci néni sohasem nyúlt hozzá, télen is csak rőzsével tüzelt, amit tanítványai hordtak össze neki, levezekelve így egy-egy nagyhasú ötöst.

— Hát van nekem annyi pénzem, hogy felvágattathassam ezt a marha nagy fát? — panaszkodott telenkint a kisasszony tanítványainak, — hisz apátok egy havi fizetésemet elkéri érte! — s fagyos ujjait szorgalmasan dörzsölte a sápadt rőzseláng fölött.

Stanci néni most ott ült a meszelt tornácon, kedves leanderje mellett, mely szélütött öreg ágairól gyéren potyogtatta vánnyadt rőzsaszín virágját. A kisasszony babot szemelt, nagy zsák babot, s a fehér szemek úgy peregtek le álmos ujjából, mint az olvasó gyöngyei.

A tornácon árnyék volt, de a meszelt fa-

lakról szikrázott a nap, sárga pocsolyákban ömölve szét az udvaron.

A háznak a konyhán kívül csak két helyisége volt: az utcára nyíló lakószoba, s az iskolaterem, két udvari ablakkal. A lakószoba gondosan lezárt zsalui mögött kellemes, hűvös félhomály gubbasztott, penész és dohosság enyhe szaga terjengett itt, összekeveredve frissen mosott ruhák, a szekrényen glédábaállított lekvárok s régi fiókok lim-lomjának illatával, — de ez kedves volt az orrnak, a falusi szobák egyéni illata, amit mélyen szív be az ember s észre sem veszi, hogy honvágyat s melankóliát szívott be magába.

Az asztalon horgolt terítő volt ezer apró csillagból összerakva, horgolt terítő volt a tornyos dívány támláján, a vén karosszéken, a sokfiókos öreg trumeau-n, horgolt függöny az ablakon, s az üveges ajtón. S a falon szentkép és családi fotográfia váltakozva, oly sűrűn, s vegyesen, mint a mesében az egy király, egy cigány. Az asztalon színes üvegváza: Andenken aus Maria-Zell, — nagy árvalányhajcsokorral, a trumeau-n üvegbúra alatt szép régi sárgarézóra fáradhatatlan ingákkal, az ajtó mellett hímzett törülközőtartó: jó reggelt. S a szoba legfőbb ékessége: a szent család színes porcellánból üveg alatt, berámázva, belül finom kis szerkezettel, amit ha felhúztak, halkán és édesen kiverte a Kling Glökchen, klingelingeling... karácsonyi ének dallamát.

De ide csak ritkán léptek be, Stanci néni a konyhában lakott s a pítvarban. Most végre abbahagyta a babszemezést, a szakajtót letette az öléből a tornác párkányára, a nagy baboszsákot meg odébblokte, hogy felállhasson.

Bement a konyhába, melynek meszelt falát a színes cseréptányérok csaknem egészen befedték, — a polcról két bögrét vett elő, egyikre a törrel átdöfött szívű szent szűz volt festve, a másikra a tövissel koszorúzott Krisztus, — Stanci néni sűrű édes tejjel töltötte színig mindakettőt, pár csöppet lelöttyentve a nyivákoló macskának is.

— Zizi! — kiáltotta, — gyere lelkem uzsonnázni!

Zizi fenn volt a szénapadláson, ahova egy vékonyszáru, foghijjas, dülöngő létrán jutott fel, a pici padlásablakokon beömlő nap sárgára festette a szénával vastagon bélelt odut, — szinte nyakig süppedve ült benne a lány, kócos szőke haja tele volt bogáncssal.

Levelet akart írni, azért menekült ide, de a hőség és illat elbágyasztotta, — már egy hete unatkozott itt, s fiatal vére fellázadt a céltalan magányosság ellen. Pesten szeretett volna lenni, boldog izgalmainak városában, — messziről már úgy gondolt rá, mint az örökös örömök városára, a gyönyörű bűnök városára, — itt nehéz, vérlázító fűszereket lehelt a föld, és nem volt senki, akit izgatott csókjaival eláraszthatott volna. Tik-kadt ajkát harapdálta, s egész testével alázatosan nyúlt el a szénán: óh, ha megcsókolna valaki...

Erős, fiatal karokra gondolt, mámoros szemekre, — álmok és szerelmes emlékek borzongatták, — szemét behúnyta és kéjesen tűrte a puha széna csiklandó érintését, — monoton pörgetve ujjai közt a tétlen ceruzát.

A levélírás nehezen ment, azt már régen leírta, hogy édes barátom! de aztán? Szerelmes szavak ingerére vágyott, egy csepp csillapító

valóságra, nagyon-nagyon vágyakozom! — buzgott föl egyetlen érzése, s Zizi leírta: nagyon vágyakozom, jöjjön mielőbb... itt a szénapadlason olyan jó buvóhelyet találna egy szerelmes pár...

Most maga előtt látta a kopaszodó államtitkár úr elbizakodott, öntelt arcát, amint olvassa e sorokat, — bosszúság fogta el, s a szerelem, amit felszított kénytelen magánya, újra elpárolgott. Düh és keserűség izgatta izgatott idegeit, — óh, micsoda élet!

... nem lett volna jobb ottmaradni a kiadó maszatos aktái közt? sunyi, cselédforma kolleganők közt... s hallgatni naphosszat rojtosnadrágu őrnök-kollegák hülye hencgő fecsegéseit...

... talán feleségül vett volna valamelyik... s most moshatnám otthon a pelenkákat... de nyugodt volnék...

Diadalmas karrierjére utálattal gondolt, mely díjnoksorból a hatalmas államtitkár titkárnőjének irigyelt rangjáig emelte, — akkor persze elkáprázott a dicsőségtől: az államtitkár híres ember volt, érdekes, okos feje imponáló tiszteletet keltett, — kit ne szédített volna el a hatalmas nagyúr kegyes jóakarata!

Hideg és keserű szédülés volt ez! — Zizi megfordult a szénán, ideges könyökkel túrva szét illatos fekvőhelyét. Feje fölött a padlás kereszt-gerendáin fokhagymakoszorúk csüngtek, — poros üvegek és rozsdás kályhacsövek hevertek a sarokban, szórakozottan elbámult rajtuk, míg rosszkedvű gondolataival vesződött.

... mit ért vele? Eszébejutott a széthízott, féltékeny államtitkárné! ... óh, én miattam akárhány szeretőt tarthat! Ivánfyné mégis én

vagyok! hiába szúrta és gyötörte az őrzöngve gyűlölt asszonyt, ilyen ütést nem tudott neki adni!...

— Zizi — hangzott fel újra Stanci néni hívása, itt a tejed, nem jössz már?

Felült, s térdére szorítva a papírt, hideg, tárgyilagos sorokat írt:... a néni már szobát is nézett Magának persze parasztszoba, de szép tiszta... Mindaketten szívesen várjuk... üdvözlí..."

Stanci néni vaját köpült a konyhában, térdei közé szorítva a régimódi nagy faköpülőt, s türelmes taktusban ütögette az édes tejfölt.

Zizi állva szürcsölte uzsonnáját — ihatsz egy bögrécske irót is! — biztatta a néni, s egy tál hideg vízbe szedegette a friss puha vaját, ráncos csupasz karján vastagon futottak le az olvadt cseppek.

... most kimenek a rétre, — monologizált, — hozok egy kis lucernát a tehennek... meg a pulykáknak egy kis csóványt is köll szedni... meg mán érik a barack...

... te meg átnézhetnél a Csörenénihez, hogy síkálja föl a szobát meg a strózsákat és a dunnát tegye ki a napra... az ablakokat is pucolja meg és jó volna, ha kimeszelne egy kicsit, Károly nem szereti, ha légypiszok van a falon...

— Átmehetek! — Zizi kedvetlenül lökdöste lábával a tűzhely körül széthullt rőzsét.

Csöre néni éppen a pincéből jött, fejével nyomva fel a vízszintes ajtót, mintha kriptából jönne, — piszkos kezében vastag szalonnát szorongatott.

— Meggyüött a katonafiam aratási szabad-ságra, oszt most igön ihös! — ujságolta.

A legény a tornácon ült, izzadt kapcarongyait csavarta le poros lábáról, nagy szöges bakancsa, tömött hátizsákja mellette hevert.

— Jaj idős fiam, de megsoványkodtál! — huzi föl a zubbont, má hús van, sopánkodott az öreg asszony.

— Maga az István? — mosolygott Zizi.

A legény tele szájjal evett, s csak bólintott a kérdésre.

Otthon — Csörenéni háza szomszédos volt az övékkel, — Zizi beült az üres iskolaszobába. A katedrára ült fel és szembenézett a hosszú sor üres paddal, egyetlen szavakat firkált a táblára, — a tanterem szigorú presztizse még idegeiben volt, s gyerekes örömet érzett csinnyein:

Tanár úr, tanár úr!

Olyan buta, hogy az ember

Elájul!

énekelte hangosan, s büntudattal nézett körül, nem csipik-e nyakon? Aztán mulatott a saját ostobaságain, óh istenem, ebben a szörnyű unalomban még ez is élmény! A falon erényserkentő propaganda-képek lógtak, sovány, rongyos férfi, vörös, iszákos arccal, pálinkásüveggel, siró asszony a sarokban, haldokló kisgyerek, — azután pendantul egy kép a polgári jómódról: peckes bajuszú, vállas apa, fehérkötényes asszony, almaarcú gyerekek, tele tál. — „A józan élet áldásai”. Zizi az olvasótábla elé állt, s kislányos hanglejtéssel olvasta: úr, ír, néni rí, nem ir... — meghülyültem! kiáltott fel bosszúsan, az unalom már elviselhetetlen volt.

... óh, az a nyomorult tudta, hogy itt jobban eldugott a világ elől, mintha klastromba

zárt volna!... mindenkit elmart mellőlem! — s féltékenységi jelenetek jutottak eszébe, mikor az államtitkár úr dühöngve, öklétrázva állt elébe: ha mégegyszer meglátom azzal a taknyossal, kitépem a haját! — A felesége haját kitépheti, az enyémhez semmi köze! — óh, milyen jól megfelelt neki! Bizony, semmit sem türt el bosszú nélkül minden megalázást, minden keserűséget kamatostul fizetett vissza. Eszébe jutott, mikor az asszony egy délelőtt izgatottan rohant be a hivatalba, őt bent találta öméltósága szobájában, s gögösen kiáltott rá: menjen ki kisasszony! négyszemközt akarok beszélni az urammal! Zizi szeretett volna a körmeivel neki esni, de erőt vett, s hidegen felelt: velem az államtitkár úr rendelkezik! S látta a férfi meghunyászkodását, ijedt és könyörgő mozdulatait: kérem, egy pillanatra fáradjon ki!

Kirohant és becsapta a párnás ajtót, — kinn gúnyosan vigyorogtak rá a szolgák, — ezt is le kellett nyelni! De akkor átfutott a szomszéd osztályba a szeretőjéhez! Igaz, hogy nem szerette ezt a hullámoshajú, illatos, agyonmosdatott embert, ezt az elpuhult, finom kis arisztokratát, de közös vágy hozta őket össze, közös gyűlölet, meg kell csalni azt a vén pökhendit! S pásztoróráikon a láthatatlan harmadiknak játszottak, aki eszét vesztené örvöngő féltékenységeiben, ha láthatná őket! Itt csókolj meg, ez a kedvenc helye! — sugta a leány, s hiszterikusan felnevetett, — orgia volt ez, s a család iszonyatos gyönyöre jobban összetépte őket, mint a halálos szerelemé.

... de most túljárt az eszemen, — háborgott, — engem eldugott, s ő vigan éli világát...

jaj, ha most megcsalhatnám... akár egy suszterlegénnyel...

De Kövesréten még suszterlegény sem volt, — Zizi fáradtan, csüggedt szomorúsággal ment ki a tanteremből.

A tornácon ferde sugarakkal folyt el az alkonyi nap, az udvar eperfája sötét árnyékot vetett. Álmos csibék csipogtak a trágyadomb körül, hasztalan kapkodva kövér legyek után.

Zizi leült a tornácon, s felnézett az alkonyi égre, gyüretlen ragyogó tiszta volt, s úgy borult a földre, mint egy halványkék üvegbura.

A szomszéd házakból áthallatszott a paraszt-asszonyok éles hangja, amint csibéiket, s libáikat hivatgatták: buri, buri, buri, buri... hangzott egyfelől, s új hang jött: puj, puj, puj, puj... a hangok felseltek: lililili... kacs, kacs, kacs, kacs... Egy parasztgyerek baromi türelemmel nógatta tehenét a kapuban: Bimbó nye! nye! nye!

Most messziről elmosódott muzsika foszlányait hozta a szél, Zizi fölfigyelt: a hang közelebb jött, egy régi keringő édes, bolondító melodiájával, a lány izgatottan futott ki a kapun. Sánta öreg koldus darálta a nyakába akasztott ócska kintornát, egész csapat parasztgyerek futott utána.

Csalódottan ment vissza a házba, de a zene utánauszott, halkan, oly szivettépő édességgel, hogy Zizinek kicsordult a könnye. A tánciskola jutott eszébe, a legelső mámor, a gyönyör első édes szédülete, — izmai boldog izgalommal rándultak a tánc ütemére, — de el volt zárva az édes élettől, rettenetesen el volt hagyatva! s a régi keringő tovább hullámozott, csalogatón, min-

dent ígérve: Zizi ráborult a karjára s keservesen sírni kezdett.

* * *

Édes bódult reggel a birsalmaszagú, hűvös ágyban!

... miért is kelnék föl? semmi sem vár rám...

— Talán ma megjön a Károly! — szól be Stanci néni a félig nyitott ajtón, szavaival friss kávé illata dűl a szobába.

... talán ma megjön... — Zizi lassan öltözni kezd, mosdóvizébe bőven locsolva kölnivizet.

Stancinéni máskor korholta ezért, — minek itt falun ez a sok komédia? És Zizi nevetve szokta neki magyarázni, hogy egy nőnek mindig teljes fegyverzetben kell állni, mert sohasem tudhatja, mit hoz a véletlen? És különben is: hacsak egy suszterlegényt sikerül meghódítani, az a nap már nincsen elveszve!

Stancinéni ma helyeselte a kölnivizet, sőt a hajfondorítóvasat maga vitte ki a konyhába, hogy a parázsra dugja. Izgatottan készülődött a vendég fogadására, még szájvizet is melegített Zizinek, hogy a lány mentül szebb, mentül hódítóbb legyen...

Szerette a lányt öreg és kérges szívének szokatlan felbuzdulásával, — furcsa érzés volt ez, s furcsa forrásból táplálkozott.

Ez a bolondos lány úgylátszik letördeli annak a felfuvalkodott szappangyárolánynak a koronáját! mi másért küldte volna ide méltóságos fivére a „titkárnököt”? S milyen könyörgő levelet írt! Hogy vigyázzon rá, s minden kívánságát teljesítse, no hisz ő sem vak... a

fivére mindig józan ember volt, hanem most... az Isten küldte ezt a derék lányt!... vissza-kapja kedves sógornője a kölcsönt, hogy úgy mert vele bánni.

És Stancinéni kiszinezte magának a jövőt, amikor Pesten fog lakni, szép padlós, városi szobában a fivérénél, és Zizi lesz az új méltóságos asszony, aki sütni-főzni fog neki, ő meg jó puha karosszékben pihen egész nap...

S míg kellemes gondolatok járták át agyát, buzgón vasalta a fehér csipkefüggönyt, amit fivére ablakára szánt.

— Átvihetnéd a függönyt Zizi lelkem! annyi a dolgom, be köll tapasztani a konyhát, meg sütők egy kis finom diós dödöllét...

Zizi ment a függönnyel Csöre nénihez, ketten rakták föl a pici ablakra, — a lány hegyes-sarkú cipője nyomot hagyott a deszkázatlan padló puha agyagjában.

— Jaj kisasszonkám, de rossz cipellője van! Ippeg most csaptam föl a pallót, oszt micsoda likakat hagyott!

István vizet húzott a kútnál, teleszívta a száját, s visszaköpve a tenyerébe, alapos mosakodást csapott. Háziszőttes, durva fehér inge vakított a napfényben, — a legény felnézett, — szép szeme van ennek a parasztnak, — gondolta Zizi, s megint Pest jutott eszébe, s az államtitkár, aki jönni fog...

Otthon levél várt rá, pesti barátnője irt: „édes Zizegőm! mondanom sem kell, hogy nagyon hiányzol, bár mostanában ép elég dolgom van, az országgyűlés már megkezdődött, s úgy dűlnek az akták, mint a jégeső. Gazdánk izgatottan lőt-fut, nagy murik vannak a Házban, úgy hogy velem szóba sem áll, pedig már gondoltam,

hogy egy kicsit helyettesítenélek... Szerelmeim úgysem vesznek nagyon igénybe, I. el-eljön, de úgy kell élesztgetnem. Irjál Gyönyörűm, hogy vagy? Hízol-e már? Igaz, a gazdánk mondta, hogy készül Hozzád, de hogy mikor, azt nem mondta. Meddig maradsz ott? Én hál Isten kaptam egy külön szobát, ha kicsi és sötét is, fő, hogy egyedül vagyok benne. Sok az aspiráns rá, gondolhatod és a Jézus ne adja, hogy Ivánty apánk kikerüljön egyszer mellőlünk, mert egyszerűen el fognak söpörni minket a miniszterium szinéről. — Szivem Imréje nem hozott a születésnapomra még egy szál virágot sem, amit én észre se vettem, de a néném folyton azt zúgja a fülembbe, hogy az Imre egy disznó és szégyelje magát, úgy, hogy most én is kezdek érzékenykedni, de nincs erőm a szemrehányásokhoz, mert nem is fáj. Bizonyísten nem fáj nekem már semmi, olyan vagyok, mintha mindenben túl lennék. Igaz, hogy a napokban várok valamit, amin még nem vagyok túl, de hisz csak nem tett csúffá az élet!!! Olyan furcsán érzem magam, de ez nálam gyakran szokott így lenni, hisz tudod. — Unatkozol-e lányom? Én nem csaltalak meg az itteni nőkkel, szinte kiéheztem, hogy nincs kivel társalognom. Isten veled rózsaszál, az eső esik, a fákat nyelik, engem soha el ne felejts. Klárád.” —

Zizi nevetett: micsoda forgalmas élet lehet most ott! — s vágyakozva hunyta be a szemét.

Öméltósága nem jött, talán holnap! bizakodott a néni. Másnap mindaketten átmentek Csöörenénihez, szemlét tartani a lakás fölött. A néni szedett a kertben egy csokor virágot, petuniát, dáliaát, s öszirózsát, dunsztosüvegbe tette, s úgy helyezte a Károly asztalára.

Csörenéni konyhájában fiatal parasztasszony ült, csupasz lesült mellét pufók, bamba kisgyerek szívta.

— De sokat harangoznak máma! — idegeskedett Zizi, a falusi kis harang fülsértően csörömpölt, mintha pléhlábost ütögetnének.

— Tegnap belefult egy ember a patakba, talán azt parentálják, — szólt Stanci néni.

— Jaj, dehogyis! Vizbefultért nem szabad harangozni! Mer akkor ha jégeső ellen harangoznak, akkó az nem használ, — magyarázta Csöre néni.

— Hanem meghótt a Vigék kisgyerőke, — szólt a komaasszony, annak huznak egy verset.

Elmenőben Zizi észrevette, hogy a legény nincs otthon. Talán érdeklődöm utána? — gondolta jókedvűen, s megint látta a legény tüzes fekete szemét, amint a kútnál ránézett.

És öméltósága megint nem jött, Stanci néni egészen elszomorodott rajta. El fog száradni ez a finom diós dödölle!

— Ha annyi dolga van, talán nem is jön! Legjobb lesz, ha én is hazamegyek!

A néni sirni kezdett: Hát már te is itthagysz? Olyan vagyok mint a kivert kutya! senki sem törődik velem!

— Egy pár napig azért még maradok, néni! — szólt Zizi tétovázva, s nem tudta, mit kezdjen a siró asszonnyal.

— No, máma már biztosan jön! — szólt reggel a néni, — vérrel álmodtam az éccaka, az vendéget jelent.

Délelőtt beállított István: idesanyám aszongya, hogy tesszen adni zsuppot, mer a strózsákba csak kukorica sustya van tőtve, és azon kemény fekvés esik a vendég úrnak...

A néni szaladt a padlásra zsuppért: bizony a fivérem, a méltóságos úr nem szokott ahhoz, hogy szalmazsákon aludjon!...

— Mi ujság István? — Zizi kacérkodva nézett a legényre.

— Jó kis harmat vót az iccaka...

A leány közel ment hozzá, s a szemébe nézett, a legény zavarodottan fordította el a fejét.

— Az istenfáját! — kiáltott fel hirtelen, — ez a kutya lenyali az egész vikszot a bakkancsomrú! — s hangosan nevetett, egészséges fehér fogai ki-villogtak a szájából.

Zizi nézte: szép ez a legény! s megborzongott.

Délután sürgöny jött: „Fontos ügyek miatt csak 8—10 nap mulva mehetek. Levél megy. Kézcsók és üdvözet, Károly.”

— No nem megmondtam, hogy hír jön? — Persze, hogy sok a dolga! Ilyen nagyuraknak mindig sok dolguk van!

— Még tiz napig várjak itt rá? — háborgott a lány, de este megint eszébe jutott: szép szeme van annak a parasztnak!...

* * *

Micsoda bolond tüze van itt a napnak! Csípős sugaraival minden kis pórusba beleömlik, s oly vad ösztönöket gyújt, hogy alig lehet elviselni! S az embernek vérlázító, részeg álmai vannak, s reggelre kelve senki sincs, aki szomjas erős csókjával lecsilapítaná ezt az esztelen lángolást!...

A gyümölcsöskerten ment keresztül, le a patakhoz, a magas buja füvet hullott szilva kékes-lila foltjai pettyezték. Fürdőruhában volt, karja válla, fél melle csupaszon s könnyü rövid szoknyáját minden lépésnél átjárta a meleg levegő, megborzongatva izgatott testét.

A kert végét nagy sziklák torlaszolták, mögöttük mély szakadék nyílt, s lenn a völgyben hangos patak túrta ártalmatlan hullámain. Kanyargósan folyt, oktalan nagy zajjal törve át a sziklákon, melyek minduntalan útjába feküdtek, megbujva a sűrű bokrok s összeboruló vad repkény alatt. A tulsó part selyemzöld gyepén sötét foltokkal rajzolódtak ki a hegyre kapaszkodó fenyőerdő első borókái, itt legelt a falu csordája, birkák és tehenek bögése, s a fürdő libák ijedt gágogása verte fel a csendet, közben egy-egy tehénkolomp zengett a megrázkodó állat nyakán. Kis pásztoruk naphosszat ott ült a parton, hosszú horoggal lesve a láthatatlan halakra, piszkos lábát belelógatta a habzó vízbe.

Csörenéni ott állt a patakban, s kapkodva mosott, sulykolóval, mosófával fölszerelve alacsony fapadon csapkodta a vizes ruhát, magasratúrt szoknyája alól mutogatva öreg, eres lábait.

— Melegje van kisasszonka? — kiáltott Zizire, — erigy má te rusnya! hozi le a kikitőt! — de a gyerek nem mozdult, bámészan nézett a pesti kisasszonyra.

A víz alacsonyra apadt, nem lehetett úszni benne, — ha ezt a pár nagy sziklát ki tudnám emelni, s eltorlaszolnám vele a vizet, mindjárt mélyebb volna! — fordult panaszkodva Csörenénihez, — de nagyon nehezek.

— Maj segít a fiam! Te Jóska gyerek, hallod-é! erigy fő Estvány bátyádhon, hogy gyűjjék ide-e!

A legény sietve jött, ingujjban volt, vastag zöldes katonanadrágban, wickelgamasnival. Ledobta bakancsát, s belegázolt a vízbe, könnyedén emelgette egymásra a súlyos sziklákat, — büszkén mutogatva acélerős karját, nyitott ingéből kilátszott izmos barna melle.

— Óh, így már nagyszerű lesz! — ujjongott Zizi — s lebukott a vízbe, boldog tempókat csapva csillogó fürge karjaival. Csöpögve, tapadó ruhával lépett ki a partra: köszönöm István! igazán jól megcsinálta! — s mikor látta a legény szédült szemét, amint megakad a fekete fürdőruhából kivillogó meztelen vállain, bolond jókedv fogta el: ezért kap egy csókot!

Most egész csiklandó bőrén érezte a legény szomjas nézését, s kigyult benne, mint hamvadó rőzse az olajtól. De hirtelen ráeszmélt, milyen kevés ruha van rajta, szinte meztelennek érezte magát a vetkőztető szemek előtt, s elpirult. Zavartan indult fel a kertbe.

A gyümölcsfák törzsei árnyékukkal csíkozták be a fényben ragyogó gyepet, édes szénailat kavargott a könnyű levegőben. A lány lassan ment, s elgondolkozva harapdált egy hosszú fűszálat.

De hamar felderült, s vidáman, pajkosan gondolta: mi lenne, ha kikezdenék vele? Szeretem a kontrasztot: államtitkár után parasztlegény! — erre a gondolatra szinte hisztérikus nevetés tört ki rajta.

Bőre viszketett a tapadó vizes ruhában, belekapott a körmével, hogy elhuzza didergő melleiről.

... egy államtitkár például el volna ragadtatva... de ez a szegény paraszt egyenesen megőrülne... nem is olyan rossz gondolat...

Stancinéni izgatottan sürgött a konyhában, a tűzhelyen rázkódva forrt egy fazék leves.

— Csak hogy már jössz! finom kis csibepaprikás lesz ebédre, le köllött vágni, mert megrugta a tehén, a gerincét is megrugta.

— Jaj édes néni! Olyan jól esett a fürdő! — és Zizi szelesen ölelte át a kisasszonyt.

— No, ugye hogy nem mész el! — s a vénlány apró eleven szemében öröm ragyogott.

— Hüssel majd kimenek a szőlőbe, nem jön-nél te is egyszer? Igen szép ott, és hozhatnánk haza pár cső kukoricát, tudom, hogy szereted! — a néni mindenképen erőlködött, hogy szórakoztassa a lányt.

Estefelé megindultak ki a faluból, omladtfalu szurdékon keresztül. Szántóföldek mellett haladtak el, a lekaszált gabona helyén tüskésen meredezett a tarló, magas asztagban álltak a keresztberakott kévék, helyenkint már fölszántva mutogatta sebes kérgét a meztelen föld. Csak a kukoricatáblák álltak még, alattuk széleslevelű tők kúszott, citromsárgára érve, meg néhány kóró bab, zörgő, száraz hüvelyekkel. Kapás emberek mentek ki a szőlőkbe, kaparni a tökét, ökrösszekér cammogott trágyával megrakottan, — a föld népe már őszi munkára készülődött.

Kicsi dombon volt a szőlő, szélén kukoricás, a méregzöld fürtök itt-ott már lilába játszottak.

Stancinéni kukoricát meg őszibarackot szedett a cekkerbe, s mint jó gazda, körülszaladgálta földcskéjét, dühösen tépegetve ki a magasra burjánzó gazt.

Hazafelé szántó parasztokat láttak, öreg ló vonszolta a fényeshasu ekét, nagy csomókban forgatva ki nedves, sötét belét a földnek.

Tág volt az ég, messzirefutó széles láthatárral, s égi békével borult el a nyugtalan föld felett.

— Nini az István! — kiáltott fel Zizi örven-dezve, — a legény eleresztette az ekét s hátrafordult.

— Szántok! — kiáltott vissza vidáman, megpattogtatta az ostort: gyü-hóóó! — s szava visszhangzott a tág mezőn.

Már elérték a falut, dobszó hallatszott. A kis-bíró a templomtéren állt, önérzetesen csapkodva a hasára akasztott dobót: „közhírré tétetik! minden gazda, akinek három marhánál többje van, büntetés terhe alatt haladéktalanul jelentse be a község-házán...” hangja el-el botlott a hivatalos szavakon.

— Má meg mér jelencsük be! — morogtak az ácsorgó parasztok.

Felhangzott az esti buri-buri kiáltás, jöttek haza a tehenek, a kis pásztor kitartóan fujta rekedt trombitáját. A harang is megszólalt, apró, ijedt kalimpálással, aztán lassan minden elcsendesült a feketedő ég alatt.

* * *

István zavarodottan állt az ajtóban, sapkáját csavargatva.

— Aszongya idesanyám, hogy má igön magos a fű itt a kerbe. Le kék má kaszányi...

— Hát bizony kellene, dehát igen nagy a nap-szám! Nem tudom mit eszik majd télen a tehen.

— Aszongya idesanyám... én most úgyse dó-gozok... és a héten má csépelünk... addig le le-hetne kaszányi...

— Hát ha nem kérnél sokat! — Stancinéni habozott.

— Iszen szomszédunk vagyunk... maj én megállapodok a pesti kisasszonnal.

— Aztán mér vele állapodnál meg! — méltat-lankodott a néni. Hát csak kaszáld le István! El-menek megkeresni a kaszát meg a kis gereblét.

— Ha a kisasszony akarja, — kezdte a legény, mikor egyedül maradtak, — lekaszánék azir, amit a patakna mondott...

— Mit mondtam? — csodálkozott a lány.

— Amir kiszödtem a sziklát a vízbű...

Csókot ígértem! — jutott eszébe, s boldogan felnevetett.

— Hát itt csókért szokás kaszálni?

— Nem éppen hogy szokás...

Zizi a legény széles tenyerébe csapta a kezét:

— Isten neki! csókot kaphat akár kettőt is!

— Előre? — a legény sunyin mosolygott.

— Nem olyan sürgős! majd utólag.

Stancinéni jött: nem találom a kis gereblét!
Hova fenébe hányódott!

— Iszen itt áll a pitarba! — István cinkos mosollyal nézett Zizire.

— Hát mér nem szólsz! — mérgelődött a néni és fölkapta a gereblyét.

István elment a kaszával, — Zizi unatkozva állt a konyhában, aztán lassan, meg-meg állva, közömböst színelve utánament ő is. Lefeküdt a fűbe, s némán nézte, mint hajladozik a kasza, s omlik csomókba a fű.

— Rendes neve a kisasszonynak az, hogy Zizi? — törte meg a legény a hallgatást.

— Nem. A rendes nevem Zsuzsa, — mosolygott Zizi.

István láthatólag megkönnyebült: a Zsuzsa név egyszerre mértföldekkal hozta közelebb hozzá a lányt.

— Jó kis ile van ennek a kaszának...

Megint hallgattak.

Delet haragoztak, a legény ledobta a kaszát.

— Most hazamék ennya.

De csak állt, sóvár szemekkel nézve a fekvő lányra.

Zizi szédülve állt föl, huzta a föld, csábító, forró gőzöket lehelve.

Közel ment a legényhez, vállára tette a két kezét.

Isván a dereka után kapott, de a lány eltolta:
— Csókot ígértem!

Könnyedén megérintette a legény forró száját, s elszaladt.

De este, mikor a legény hazahozta a kölcsönkért tragacsot s beszélgetés ürügyével megállt az udvaron: Zizi az alkony leple alatt hevesen hozzásimult, dühös és szomjas csókokkal tapadva rá, a legény megint a derekához kapott, s remegve, izgatott erővel szorította magához.

* * *

István most már minden este átment a tanítókisasszonyhoz, s míg Stancinéni a tehenét fejte, s behajtotta állatjait az ólba, a legény odakönyökölve a tornác muskátlis párkányára, elbeszélgetett Zizivel.

Napközben is minduntalan átfutott, hol kölcsönkérni jött, hol meg hozott valamit a „Zsuzsikának”, fiatal sünt, az első érett szőlőfürtöt, — mi fene leli ezt a legényt, hogy folyton itt kujcsorog! — gáncsoskodott a néni, de Zizi jókedvű volt és nem törődött semmivel.

Gyakran ment egyedül sétálni, ki a földekre, ahol István dolgozott, együtt jöttek este haza, a falubeliek megnézték őket.

Evvel sem törődött, észre se vette, kínzó nyugtalansága megenyhült, boldog sugárzást látott csak maga körül.

— Szerették! — mindegy: paraszt, vagy herceg, — férfi volt! Férfi, akit megbolondított ifjú pompája, nem hervadt hiába a múltó nap alatt.

Ő persze nem volt szerelmes, — mulatott volna ezen, ha egyáltalán eszébe jut, — talán nem is vágyott rá. Asszony csillogni akar, — más öröme, adni akar, — ha szeretik, már kielégül.

A tornácon ült, nézte az udvar eperfáját, hogy hull érett fekete gyümölcse, s loccsan szét a földön. S a csibéket nézte, a felfuvalkodott borzas kotlóst, sárga pihés kicsinyeit, amint hangos csipegéssel lakmároztak az eperfa alatt.

Valamelyik szomszédból áthallatszott a „fakutyázás” monoton csattogása, hosszú csuklós rudakkal csépelelték a földre terített gabonát.

A ház előtt nagy csapat paraszt vonult el szent énekeket ordítva, zászlót és keresztet vittek: búcsú volt a szomszéd faluban, oda igyekeztek.

Később cincogó cigányzene hallatszott: nyiszlett feketeruhás városi cigányok kocsiztak a búcsúra, még menetközben is rángatva a vonót, hamiisan huzva egy divatos pesti kuplét. Öten-hatan szorongtak a szekéren, még a cimbalom is ott rázkódott, kicsavart lábai mellett.

— Hát a kisasszonyka nem mén táncunyi? — szólt át Csörenéni a kerítésen.

— Kivel táncolhatnék? — és Zizi vágyakozva nézett a cigányok után.

Ebédután puha fehér pongyolába öltözött, fejét meggyaszínú fátyollal kötötte be, piros selyem ernyőjét is elővette a szekrényből.

— Hova mész ebbe a forróságba? — békétlenkedett Stancinéni — és mindig magadba szaladgálsz...

— Pesten is magam járok! Elmult már az a világ néni, hogy őrizgessék a lányokat, mint a libát!

A nap utolsó tűzével bolondított, tikkasztó por

szállt a levegőben. A kapu előtt döglött-lusta kutya hevert, lihegve a hőségtől.

Zizi felnyitotta napernyőjét, fehér ruhájára pirosan zuhogott a fény. Végigment a falun, ki a szériure, már messziről hallatszott a cséplőgép dohogása.

Embermagas asztagokba rakott kévéktől sárgult a szériú, fehérgatyás, kékinges parasztok sürgöttek a cséplőgép körül, bontogatták a kévéket, s dobták a gépbe. Pergett a mag, repült a pelyva és por, villákkal hányták a kihulló szalmát házmagas kazalokba.

Zizi szédülten állt meg, egészen megzavarta az izgatott sürgés, — István elébe szaladt.

— Zsuzsika! Ide gyűjjik-e! s vezette a lányt a gép elé.

Egy öreg paraszt kis vaslétrára állva benzinnel töltögette a csaholó masinát, csattogva szaladt a szíj, s torokkaparó porfelhőt csapva ömlött a pelyva, — kehülni fog kisasszonyka! — röhögött az egyik paraszt.

Zizi leült a mázsa mellé egy buzás zsákra, s érdeklődve nézte a pergő munkát. István fenn állt a gép tetején, s fürgén dobálta be a masina torkába a kibontott kévéket, amelyeket a mellette álló parasztlány adogatott neki. Zizi a lányt is megnézte, nem tetszett neki, hogy oly bizalmasan beszélget az ő legényével. Végigmustrálta a lányt, kék mosóruháját belepte a gabonapor, poros volt a kenderszínű fakó haja is, sovány arcán kiálltak a pofacsontok, inye is kiugrott, ha nevetett, pillátlan, savós szín szeme csak nézésre volt jó, kacérkodni inkább a csipőjével szeretett, — csupa vaskos csont! — fitymálta Zizi, csak a melle formás. De mit is nézek rajta? Parasztcseléd, egyik olyan, mint a másik!

De azért mulatott magán: ni lám! itt a riválisom! Parasztlány a riválisom!

A gép alól fiatal suhancok gereblyével kotorták az ocsut, egy öreg paraszt az egymásratolt szitákat leste, váltogatva, ott zötyögtek a gép végén, rázkódva dobódtak fel a megakadt kavicsok. Odébb ökrösszekér állt, a bambán kérődző állatok nedves rózsaszín orrát ellepték a legyek.

Zizi köhécselve nézte őket, — a nagy zajban felhangzott egy-egy sikoltás s utána víg röhögés, — a legények munkaközben csipkedték, püffölték a közeliükbekerült lányokat, ilyenkor mindegyik negédesen sikoltozott. Milyen jól mulatnak! — gondolta Zizi, s fölnézett Istvánra: lám ő is!

A legény erőszakosan kapkodott a lány dereka után, birkózott vele fönn a gép tetején, megcsipte a karját, s nagyot nevetve ütött rá a hátuljára.

— Jó mulatást István! — kiáltott föl Zizi bosszankodva, s föllállt.

A legény bambán nézett le rá, de hirtelen megértette a helyzetet, s kezdett lekászálódni a gépről, hogy Zizi után menjen.

— No, mos meg má emegy! — lármázott a parasztlány. — Illen puccos dáma kő neki! Finom urikisasszony! Szégyülheti magát! parasztlegin után szalad! Hát tán mos megájjunk a gippe! — rikácsolta.

A parasztok körbeállva röhögtek, — Zizi ki-gyult a szégyentől, sarkonfordult, s elsietett.

— Zsuzsika! Zsuzsika! — kiáltott István, — de a lány futva ment, vissza se nézett.

A falu szélén szembejöttek vele a hazatérő búcsúsok, asszony, gyerek nyakán rikító piros mézeskalácsból készült rózsafűzér. Lármázva, fecseggementek, mulatós ünnepi hangulatot hordva.

Zizi azt se tudta, hogy jutott haza. Kiszökött a kertbe, hogy ne kelljen Stancinénivel szóbaállnia, — dühösen dobta magát a fűre.

... piszok parasztok! hát nem kikezdtek velem! hírbe hoztak egy ilyen barom paraszttal, mert egyszer szóba álltam vele! Isten bizony a miniszterium szelid birkacsorda ehhez a pletykafészekhez képest!

Aztán ellágyult: hát engem mindenki megcsal?

... még egy parasztleány hűségét sem tudom megtartani? ... hiába ereszkedtem le hozzá ...

... ez is a maga fajtájához huz ... én csak mulatság vagyok neki ... hát erre születtem ...

... pfuj! ... egy ilyen trágyaszagú parasztra vagyok féltékeny! ... nevetséges ... bánom is én az ő repedtsarkú Marcsáját! ... szórakozni akarok vele ebben a nyavalyás faluban ... közönséges eszköz, amit előveszek, ha a kedvem tartja, aztán eldobom! ... mit érdekel engem, mit csinál máskor ... még csak az kellene, hogy féltékenységgel tüntessem ki ...

... nem fogok haragot mutatni ... hogysisne! ... hiszen ez is férfi és mindjárt magas lóra ülne ... kedves leszek, de megkínzom a kutyát! ...

Most már nyugodt volt, fölszedte napernyőjét a földről, s bement a házba.

— Hát te már itthon vagy? — csodálkozott a néni.

— Már egy órája kinn ülök a kertben!

Nagy halom Tolnai Világlapját hozott ki az iskolából, s nézegetni kezdte.

Gaby Deslys, a portugál király barátnője gyöngös ruhában, Bleriot, az első repülőgép feltalálójának arcképe, aztán egy fénykép jótékony hölgyekéi, egy kép a Magyar Kerékpárosegyletek virág-

korzójáról, — régi divatok és régi aktualitások lázat hirdette a sárgult papiros.

A lány egy novellát kezdett olvasni, démoni gonosz nő története volt, akit imádott a férje, imádott a szeretője, de ő szívtelenül megcsalta őket, — s még hozzá olyan törékeny, gyöngéd szőke kis nő volt, hogy mindenki sajnálta és mindenki megbocsátott neki.

Nyikorgott a kapu: István jött, — mir szaladt e' Zsuzsika!

— Olyan nagy volt a por, hogy fuldokolni kezdtem tőle...

A legény felderült: má' aszított haragos.

— Ugyan miért? — Zizi gyöngéden, forrón nézett rá, vállát derekát ingatva, hogy testérfeszült a ruha, — ha csak ez kell neked... riszálni én is tudok...

A legény lopva körülnézett, aztán körülfonta a lány derekát.

Zizi elzsibbadt, s lehúnyt szemmel tűrte az ölelést.

* * *

... A nehizsig gyűjjön rád! mikó misz má' bereké'! Meghó ez a kecske ihen, má' a süvényt rági...

A parasztasszony hirtelen elhallgatott s kibámult az útra: Zizi ment ott, fehér ruhában, kifeszített piros ernyővel, mellette István, kezében a tanítókisasszony városias cekkerje.

— No ezek má' mindig együtt! — s vihogott, — egy fiatalabb menyecske is abbahagyta a kukorica-fosztást, s odaszaladt a kapuhoz, — málén nézegették a furcsa párt.

Már alkonyodott, mikor kiértek a szőlőbe,

őszibarackot meg körtét kellett szedni, Stancinéni be akarta főzni télire.

István felmászott a fára, s az ágra akasztott cekkerbe dobálta a hamvas gyümölcsöt, Zizi meg ráült egy halom kukoricakóróra, boglyas szőke fejét egy szilvafának támasztva, melynek sebes kérégből vastagon csurgott a mézszínű gyanta.

A szőlőhegyről messzire lehetett látni, szántóföldek sík sávjai hullámoztak a vörösödő égboltig, az országút kanyarogva, messzirefutva nyújtózott a könnyű porban — idehallatszott a telegráfrót kísérteties bűgása — és sehol egy ember a széles láthatár alatt!

Sehol egy lélek, s ő egyedül itt ezzel a légénnyel... Zizi nyugtalan lett, inkább csak tudatalatti izgalommal, az idegek megfeszülnek és várnak, de nem tudják: félelem, vagy öröm közeledik-e?

István odaült melléje, fölhumzott térdekkel, hallgatagon tépdese egy kukoricalevelet, — ő is érezte a pillanat súlyát.

Oldalról lesett Zizire, nagy fekete szemében vörösen táncolt az alkonyi fény.

Ráhajolt a lányra, odaszorítva fejét Zizi síma, hűvös karjához.

— Millen jószagú a bőre Zsuzsikának!

Átfogta a derekát, kíváncsi kézzel szorongatva a karcsú, puha testet, — szeme föllángolt, heves izgalom lepte meg: millen puha a dereka Zsuzsikának! — lihegte elragadottan. Zizi testében eszeveszetten száguldott a vér, feje hátracsuklott, — a föld húzta magához, édes, kerítő illatokkal nehéz föld, — Zizi föl akart ugrani, de lába ólomnehéz volt, — most egyszerre iszonyatos rémület hasított át rajta! És őrjöngve, foggal és körömmel tépte a légényt, megrázkódva ugrott talpra, mint aki rossz álomból

ébred. De István dühödten kapott utána, arca verejtékes volt, szemét vér futotta be, megvadultan birkózott a lánnyal, durván csavargatva öklöző kezét.

— Vad paraszt! — sikoltott őrvölgő haraggal, — a legény megtorpant, s eleresztette.

— Hát azt hiszi, hogy velem is úgy bánhat, mint a Marcsájával! Azt hiszi én is paraszt vagyok, akit taglóval kell a földreütni! Pfuj! szégyelje magát! Hát ezért jöttem ide magával! — Zizi toporzékolva kiabált, sápadtan, reszketve a dühtől.

A legény állt, némán, zavarodottan, szégyen és keserűség rágta, nehéz köd kavargott szegény fejében.

Zizi felkapta a cekkert, s futva indult el az országúton, István utánaszaladt.

— Tessék ideadni a cekkert...

Hallgatva mentek, aztán a legény csöndesen megszólalt:

— Ne tessék má haragudni Zsuzsika! Máskó' má' nem teszek ijét! Nem birtam a természettemme'...

— Nem haragszom István! — Zizi hangja váratlanul szelíd volt.

Most már vidámabban mentek, de hallgatagon.

Befordultak a szurdikba, az út közepén ponyvás cigányszekér állt, megrakódva, rongyosan, rikitón.

Amint észrevették őket, gyapjashajú, négerképzű meztelen kis purdé futott eléjük, fekete kezét Zizi felé nyujtogatva: csak egy pár fillérkét...

Kövér, öreg cigányasszony mászott le a szekérről, s szuszogva kacsázott eléjük, cifra, csipkés szoknyája csatakosan csüngött puffadt meztelen lá-

baira, — karpereces kezében ragacsos kártyapaklit szorongatott.

— Megjósolom á szerencsáját kisasszonykám! Levél jön! Jó hír! sok piz! — énekelte.

— Hagyjon békét! — kiáltott a lány továbbmenve.

— Valaki gondol magára! Hosszú élete les! Nyóc fija! Itt ez a fekete sív halált jelent! Sok piz!

A boszorkány furcsa babonás hanglejtéssel énekelte, misztikus karmozdulatokkal, mint valami sötét, középkori bűvész, — Zizinek megborzongott a háta, izgatottan kiabált: menjen a fenébe!

Gyorsan mentek, de a cigányasszony dühöngve, gunyolódva kiáltott utánuk: parastlegény les a babája, kisasszony!

Zizi bosszúsan kapta fel a fejét: már ez is kezdi! Valamennyien megőrültek? Hát nem látják, hogy úrinő vagyok, s ez a paraszt itt a szolgám lehetne! — A rongy kis falu véleményével ugyan édes-keveset törődött, de gögjét fölháborította, hogy a valóságot merészelik róla feltételezni.

Már kiértek a szurdikból, tücskök cirpelték az alkonyi mezőn, a falu alatt megcsillant a patak, s fölötte halvány-sárga koronggal előbujt a hold.

István rákezdte:

— Öreg má' idesanyám... fiatal asszon kellenék a házba...

Zizi nem felelt.

— Szüretig má' kiszabadulok a katonaságtu... meg vóna egy kis föld is.

A lány a cipőjét nézte, s kíváncsian hallgatott.

— Meg nyóc mázsa búza a kommencióbu... jó dóga vóna az asszonynak...

— Tehen, meg két lu... disznyót is fogunk öni karácsonykor...

— Hát aszondom, jó dóga vóna...

— Annyi csinos lány van itt a faluban! miért nem nősül meg? — de Zizi nem nézett föl.

— Iszen azt akarok!

— Talán már választott is valakit?

— Hát persze hogy választottam!

— No lám! és hogy hívják azt a boldog lányt?

— Ippeg úgy mint magát! — vágta ki ragyogva a legény.

— Mint engem? — Zizi odafordította szelíden sugárzó arcát:

— Hát engem választott István!

István átváltotta a cekkert a másik kezébe, s kisujját boldog bizalmassággal akasztotta a lány ujjába:

— Hát persze hogy magát!

Zizi mulatott: no lám, parasztlegény kéröm van! — Vidámsága felpeteszült, kacagni szeretett volna, de valami furcsa meghatottság érzékenyítette, — óh a nők mindig kitüntetésnek érzik, ha feleségül kérik őket! Akárki! Ha nevetséges is az egész, ha fel is háborodnak rajta, — feleségül akar egy egész életre! s szívük ellágyul tőle.

— Dehát én nem tudok dolgozni István!

— Nem is kő. Idesanyám maj' mindent elvigez. Zsuzsika csak főz. Meg gondot tart az aprómarhára. Meg segít behordanyi kukoricakórót a tehennek. Semmi a!

— És hát hol laknánk? — kíváncsiskodott a lány.

— Hát az első házba. Idesanyám meg ellaknék a kisházba. Jó dóga lenne.

Seregélyek szálltak nagy csapatban a szürkülő égen. Már jön az ősz! ez megint elérzékenyítette.

... Istenem! asszony lehetne... anya le-

hetne... derék, becsületes férfi védelmezné... erős, szerelmes, fiatal férfi...

... milyen nyugalom! — a szive is lassabban vert, oly mélyen érezte a drága szót: nyugalom!

... nem kellene többé hazudni... csálni... undorodva szeretni! — és fölmerült előtte az államtitkár öreg, puffedt arca, a visszataszítóan öntelt arc, — mint egy végelgyengülő bika! — megrázódott.

... nem érne több megalázás... nem kellene többé kilépnem az ajtón, ha a törvényes feleség belép... nem remegnék a holnaptól... iszonyatos bizonytalanságban... óh szennyes élet!...

... feleségnek születtem!... anyának!... becsületes tiszta életre... — feljajdult: gyermekeim lehetnének! és viszkető könnyek szorították össze a torkát.

De fölrázta magát, cinikusan, könnyedén:

... most itt a nagy válaszut!... tőlem függ... lehetnék tisztességes parasztasszony, vagy... lehetnék kokott!

Összerázkódott a szótól: nem! nem! és fölmerült a délibáb: államtitkárné lehetek! már ajkán remegett a sírás.

... Óh, milyen szerencsétlen vagyok!

István nem mert többet szólni, leste a lányt, de semmit sem tudott leolvasni arcáról.

Már itt voltak a faluban, már itt a ház előtt.

— No adja ide a cekkert István!

— Hát semmit sem szól nekem Zsuzsika! — ütődött meg a legény.

— Majd holnap... most nagyon fáj a fejem.

Vacsoráját hallgatagon villázta, egyszerre viziószerűen látta magát babos kék kartonruhában, menyecskésen bekötött fejfel, amint levest mer az

urának a cserépedénnyel teleaggatott falusi konyhában. S körül pufók, szőke kis gyerekek...

* * *

Másnap levelet kapott Károlytól: „Édes Szivem! úgylátszik már nem tudok elkerülni Hozzátok! Éjjel-nappal dolgozom, életbevágóan fontos minden perc, őrhelyemről lehetetlen távoznom. De Te még maradhatsz szeptemberig, csak pihend ki magad! — jobb is ha nem vagy itt ezekben az izgott napokban. Mulass jól! Stancival együtt csókol: Károly.”

Bosszusan dobta félre a levelet, — Stancinéni szegény kétségbe volt esve, kereste a pápaszemét, s nyúlt a levél után: hadd lássa, igaz-e, hogy nem jön el!

Pedig ő úgy szerette volna látni kettőjüket együtt!... s megkérdezni a méltóságos fivért, hogy is lesz?... Nem jön el! Pedig már tíz éve nem látta!... Nem is leveleznek a sógornővel való összeveszés óta... Nem törődik már az semmit szegény öreg testvérével!

Nagysokára szipogva szólalt meg:

— Vissza kéne hozni a függönyt... meg a dunsztos üveget... meg hogy adják vissza a zsuppot... és hogy nem köll már a szoba...

— Majd átmegyek érte — és Zizi indult.

Csörenéni szecsát vágott az udvaron. A pítvarban nagy halomban állt a fosztani való kukorica, meg hüvelyezni való száraz bab.

— Jó napot nénike! — az öregasszony alig fordult meg, rosszkedvűen motozott tovább.

— Nem jön meg a vendégünk. Így hát a szoba sem kell.

— Gondútam.

— Elviszem a függönyt, — szólta a lány, s be-

ment a szobába, hogy leszedje. A hervadt virágokat is kivette a dunsztosüvegből, s a pállott békanyalas vizet kiloccsantotta az ablakon.

Egy légy zümmögött a szobában, Zizi csöndes szomorúságot érzett.

... jobb is, hogy nem jön el!...

Kinézett a konyhába: itt főznék az uramnak! S megint látta magát szoros pruszlikban, bő, babos ruhában.

Kiment az udvarra, Csörenéni guggolva aprította a tehénröpát egy nagy csöbörbe.

— Mit csinál néni? — szólt hozzá barátságosan.

— Micsinánék! Dógozok. Szegin asszonnak mindig dógoznyi kő! — s mogorván vagdalta a röpát.

— Mi baja van néni? — Zizi nem értette, mi történt evvel a mindig szolgálatkész, alázatos banyával.

— Hát csak az a bajom, hogy az Esvány mirrostokol örököszt a kisasszonkánál! Parasztlegin a! Nem illik a magáho! Hát minek csalogati!

— Talán megbolondult? Dugja üveg alá a fiát, ha félti! — S Zizi dühösen sarkonfordult.

... Hát már az egész falu összefog ellene! Komolyan hiszik, hogy itt maradna köztük?... mindenütt védekeznek! — gondolta leverten.

Délben vizet huzott a kerekcs kútnál, István odalopakodott a sövényhez.

— Zsuzsika! Van még öt ezüstkalány is! Meg ezüstforintosok, megnéztem a láda fiába. És vászon. Meg három selyemkeszkenyő. Tollu is van a padláson...

Zizi nevetett: ha én ilyen gazdag volnék!

— Hát lehet!

— Nem lehet bizony! Verje ki a fejéből ezt a csacsiságot. Vegyen el egy derék parasztlányt, avval boldog lesz!

— Hát aszondom, lehetek én csendőr is! Igön hijtak a csendőroskolába. Kitanulom, aztán egy rangba leszek magáva!

A lány elmosolyodott: kedves ez a legény! Isten bizony sajnálni fogom, ha elmegyek!

Stancinéni csoszogása hallatszott, István kö-zömbös arcot vágva ellépdelt a sövénytől.

Este is beállított, lesve rá, hogy négyszemközt kapja a lányt, de Zizi nem mozdult a néni mellől, így hát el-elmondogatta véleményét az időről, aztán nagybúsan hazaballagott.

Már meggyújtották a lámpát, mikor Zizi cí-mére két expresslevelet hoztak, egyik Károlytól jött, a másik Klárától. Zizi ijedten bontotta ki a férfi levelét.

„Kedves Zizi! csak pár sort írhatok, mert reg-geltől estig, — érthető okokból, — minden órám el van foglalva. A lapokból biztosan már értesültél a dolgokról, ha nem, Klára majd részletesebben megírja, miért. Ne bántson a dolog, talán mind-kettőnk érdekében jobb is így.

Arra kérlek most, hogy azonnal utazz haza, — az elnöki osztály vezetője ugyan ígéretet tett, hogy nem lesz kellemetlenséged, mégis a szabadságod kissé túl hosszúra nyult, s nem volna jó, ha az állá-sodat veszélyeztetnéd.

Tehát jöjj azonnal! Mindkettőtöket csókol Károly.”

... Mi ez? megörült? az állása veszélyben van? — értelmetlenül bámult a papirosra. Persze la-pokat nem olvasott, ugyan ki olvas ujságot Köves-

réten? S ez az érthetetlen, vészjósló levél úgy csapott le rá, mint a villám.

Kibontotta Klára levelét, sűrű gépirásos oldalak: Kedvesem! nagyon rossz kedvem van, szegény sógorom beteg, alig lézeng szegény, minden nap meghalhat. Képzelheted, a néném hogy oda van, s milyen szomorú a házunk! — Nem akartam ezekkel a bajokkal kezdeni, dehát a többivel csak lassan rukkolok ki, — hátra van még a fekete leves! az öreg megbukott! Tudod, már el voltam készülve erre, de mikor szombaton mondta, hogy talán itt sem lel Zizi, mire megjön úgy éreztem, hogy megáll bennem az élet. Jaj Zizikém, bár szokatlanul üres a ház nélküled, mégis szivemből örülök, hogy nem vagy itt, mert valósággal olyan körülöttem, mintha halottasházban volnék. Állandóan várom, hogy ki jön, s mit mond, hallgat mindenki, de olyan sejtelmesen, némelyek gúnyosan, kárörvendve, le nem írhatom, miket érzek! Ismered Mátét, milyen kicsinyes, nivótlan, most látnád csak igazán, ez az egyetlen, aki egészen nyíltan örvend. A miniszter iszonyu dühös az öregre, mert alighanem neki is le kell mondani a botrány miatt, minden folyosón, szobában iszonyuan szidják szegényt, a lapok is tele vannak, panamáról beszélnek, meg visszaélésről, fegyelmiről, s Isten tudja, mi mindent. Hozzá még Ivánfyné is bejött a multkor és rémes botrányt csinált az elnökiben, azt mondta, Te vagy mindennek az oka, Neked kellett az a sok pénz. (Eddig írtam tegnap.) Ma már szerda van, itt oly leplezett, s leplezetlen a hangulat. Össze-vissza írok. Tegnapra besürgönyözték a szabadságon levő osztálybelieket, hogy búcsúzik a gazdánk, de egész érthetetlenül nem jött, semmi életjelt sem ad, szinte biztosra veszem, hogy odautazott Hozzád. Nem is

tudok írni, mert úgy érzem, hogy ott van, s azt sem tudom, hogy helyes-e hogy elrontom a nyaralásodat ezzel a levéllel, holott talán ő másként tervezi és látja a dolgokat. — Itt már azt is tudják, hogy Téged a kiadóba tesznek, engem talán megtűrnék egyelőre itt, de ezt sem hiszem, mert még Szalay is, aki pedig mindig kitüntetett a munkaadásával, most szokatlanul gúnyos hangon beszél velem. Szóval fiam lelkem Zizikém, nekünk itt már nem sok vizet hagynak majd zavarni! (csütörtök). Ma jött egy leveled, de itt kell tartanom a fiókomban, mert már biztosra veszem, hogy nem jön be az öreg, s majd csak te rendelkezhetsz felette. Itt várja az öreget egy hivatalos levél is, talán fontos volna neki, de nem is érdeklődik, se nem jön, se nem üzen, szóval még csak rontja a hangulatot, mely ugyis ellene lobog. Már most hogy dicső szabadságomat kiélvezhetem-e a miniszterium számlájára, nem tudom! Lehet, hogy még kimarnak előbb, s akkor hiába vártam úgy a szeptembert, dehát csak ennyi bajod lenne Neked is Zizikém! Olyan árván élek, nem is mondhatom, tudod, most helyetted is töprengek, magam helyett is, meg az öreg helyett is, — szép foglalkozás, mi? Ma reggel, ahogy bejöttem, egyenesen Szalay szobájába dirigáltak, s én jajszó nélkül álltam ki operációmát s még sok egyebet! Majd hogy hangosan el nem sírtam magam, tudod olyan volt, mintha meghalt volna valami közelállóm s most minden ép annak az akarata ellen történik. Mindenesetre nagyon kérlek, írd vagy jöjj azonnal, mert én már szinte nyugtalan vagyok az öreg miatt és spórolj, most már én is mondom, mert ki tudja, hogy leszünk a télen! Csókollak és sajnálom, hogy ilyen hírekkel szomorítlak.

Klárád.”

A rémülettől percekig elbámulva, megdermedve ült. — Istenem! gomolygott lelkén a köd. — Istenem!... hát mi ez?... álmodok... — s nézte az asztali lámpa zöld ernyőjét, nézte a szentképeket, ajkát harapta: álmodok!... valami tévedés... másnak szól a levél... Istenem... Klára csak tréfál... ez nem lehet... Károly megbukott... nem lehet...

— Jaj! — sikoltott rémülten, s felugrott. Stancinéni ijedten futott be a konyhából, ahol a vacsoraedényt mosogatta.

— Néni! — rebegte, de lábai összecsuclottak, lerogyott egy székre, rémült szemekkel nézve maga körül.

— Szűz Mária! te lány, hát mi baj az Istenért!

— Néni, ügye... Jaj! el kell utaznom! Most rögtön haza kell utaznom!

Jaj Istenkém, teremő Atyám, hát meghalt?

Zizi értelmetlenül bámult maga elé, a néni megrázta: hát szólj! meghalt?

— Meghalt? A lány megrázzkodott, — nem, nem halt meg... kidobták... megbukott...

— Na! hát akkor máshova megy! Istenkém, de megijesztettél!

Feljajdult: néni! és remegve bujt hozzá, görcsösen rázkódva, könny nélkül.

— Várj csak lelkem, hozok egy hideg borogatást a fejedre...

— Nem! Nem kell! néni, azonnal haza kell utaznom!

— Dehát Istenem, hova beszélsz! Kilenc óra, s a vonat csak hajnalban megy!

— Hát akkor hajnalban megyek!

— Zizikém, de ha tényleg el akarsz utazni, akkor most kocsiórt kell nézni!

— Igen néni, hozzon hamar kocsit!

— No hiszen nem olyan sürgős, csak szólni kell, hogy reggel álljon ide. Hát elszaladok a Slé-zingerhez, avval voltunk érted is, mikor jöttél.

— Igen és a kofferem...

— Majd én bepakkolok neked, csak hagyjad! Hát szaladok. Vigyázz a lámpára! És — talán feküdj le lelkem! Olyan gyöngén vagy!...

Zizi engedelmesen dült rá az ágyra, egyedül maradt.

... talán még minden rendbejön... ki fogják marni... mindenkinek parancsolt!.. Jaj!

... a kiadóba... piszokba... lenn a pincében... iszonyat!

... hogy hazudott! egy vasat se fogadott el tőle soha!... nem is igaz... nem panamázott... azt nem tette... hazudnak!...

... kimarnak... mindenki gyűlöl!... mind röhög rajtam!...

Fejében pattanásig feszültek az erek, még most is remegett.

.... most omlik össze az életem! — szavalta belül egy hang, tragikusan, hamis páthosszal. Észrevette, — hamis páthosz — morzsolta értelmetlenül a szót.

Stancinéni sopánkodva jött vissza: nem akarja ideadni a kocsit! Biztos kevesli, amit a multkor adtam neki... azt mondja, eltört a kerék.

— Hát akkor gyalog megyek! Mindenképen el kell mennem!

Óh, Istenem, mit beszélsz! Hiszen kocsival is megvan jó félóra út.

— Dehát nincs más kocsi a faluban? Akármilyen! Parasztszekér is jó.

— Nohát az van. Van a Csörenéniéknek is. Csakhogy rossz ám azon menni.

— Mit bánom én azt! Négykézláb is elmásznék! — s szeméből lassan megindult a könny.

— Csakhogy azok már biztos lefeküdtek. No nem baj, azért átmenek... aludj egy kicsit lelkem!...

Az udvar kékes holdfényben állt, a sövény s az árva eperfa úszott a híg, hideg fényben. Kutyák ugattak messziről, a falu már aludt, kísértetes csöndben.

Csörenéni kapuja nem volt bezárva, csak a riglit kellett eltolni, — a ház sötét és magányos, a néni habozva állt meg.

De most hangok szűrődtek hozzá az udvar végéből, s látta, hogy az istállóból fény ömlik ki. — sietve tartott arra.

Csörenéni hangos jajveszékeléssel járt föl alá az istálló előtt, kezében rózsafüzér, s a holdfényben meglátszott, hogy a szeme ki van sírva.

— No Istenem, hát maguknál meg mi baj?

A banya hangosan nyögött, görcsösen pörgetve az olvasót — jaj, kedves jó kisasszonykám!... Ellik a tehen... jaj Istenem!... igön nehíz ellíse van... és ha meghó!... irgalmas Szűzmárjám!...

— No, no! hát majd csak jó lesz minden! — a szegény kisasszony egészen beleélte már magát, hogy mindenütt szenvedést lát, nem is nagyon kutatta a motivumot — magányos öreg szívéből önként buzgott a részvét és vigasztaló szó.

— Majd meglátja, hogy minden jó lesz...

Benn az istállóban pislogó kocsilámpás égett, István egy szomszéd legénnyel sürgölődött a szuszogó, vajúdó állat körül, mely oldaláradulva nyúlt

el a szalmán. A legények kötelet csavartak a borjú lábára s ketten húzták, hogy siettessék az eseményt.

Stancinéni állt, be-be nézett, topogott, nem igen mert előhozakodni kérésével ebben a felfordulásban. Sietni szeretett volna, — hátha rosszul lett az a szegény lány! Istenem, mennyi baj!

— No! Megvan! — ordított István — phű de nehéz vót!

Csöre beszaladt, izgatottan tapogatta a tehenet, a legények a kúthoz mentek vízért, kimosták a kis nyálkás borjú száját, nedves bőrét korpával és sóval dörzsölték be.

A megkönnyült tehén remegő inakkal, hasa alá húzott patával bánatosan, gyöngéden nyalogatta ujszülettjét, szeretettel bögve egyet-egyet.

— Csöre lelkem, — kezdte most Stancinéni, — nem vihetné ki István reggel a kishugomat szekérel az állomáshoz?

— Hát emegy? — az öregasszony sunyi arccal, pislogva nézett a kisasszonyra, — hát iszen viheti, hanem szekírre? Mír nem a zsidó fijakerjáva' mén?

— Eltört a kerék, hát avval nem lehet...

— De összerázi ám a gerincét... nem fédörös kocsi a'.

István odalépett hozzájuk: ki akar a szekírre' menni?

Csöre gonosz örvendezéssel felelt: a pesti kisasszon!

István megtorpant: Zsuzsika? hát mír akar emenni!

A nénit bosszantotta a „Zsuzsika”, hidegen felelt:

— A hugomnak sürgősen haza kell utazni reggel. Express levelet kapott!

— Átmenek és megkírdem! — ugrott a legény.

A néni komolyan bosszus lett: no majd megkérheted reggel, ha kiviszed az állomásra! Most már lefeküdt. Szóval négy órakor legyen a ház előtt a szekér! — s indult.

— Ott lösz, ott lösz! — kiáltott utána Csöre.

A legény szélütött bambán állt a csurgó holdfényben, szíve elnehezedett.

Zizi aludt a vetetlen ágyon, lecsüngő karral, ruhástól, — arcát könnyek csíkozták nedvesre.

A néni megállt előtte: csak hagy aludjon! ha levetköztetem, még felébred szegény!

S halkan szekrényből, fiókból összeszedegette Zizi holmiját, szép gondosan rakva mindent a kofferbe, a speizban talált még egy kis maradék töpörtüspogácsát, azt is beletette.

István keveset aludt az éjjel: mír megy e'! — forgatta az egyetlen kérdést fejében, de ehhez semmit sem tudott hozzátenni, nehezen, felbonthatatlanul nyomta gyöngye agyát. Terveket kovácsolt: hátha lekésesi a vonatról? De ez nem tetszett neki, nem is merte, — hát egyszerűen nem megy! De akkor elviszi más, s mégcsak nem is beszélhet vele! Körbefutó gondolatai visszatértek az első csökönyös kérdéshez: mír megy e'?

Csipős, üde reggel volt, mikor kihajtott a szekérral a kapun, a nap kelő korongja gyöngyös ködfüggöny mögött piroslott, a hajnal könnyű rózsaszín fénnel ömlött el a falun — kakas kukorékolt, ember, állat ébredezett halk neszezéssel, a fákon felcsicsergett egy-egy álmos madár.

Bement a házba, a konyhában voltak, Zizi sötét porköpenyben, kicsi, hosszúfátyolos kalapban,

egy csésze tejet ivott, s ahogy felnézett a legényre, szenvedőnek látszott.

— Először a táskákat vidd ki! — szólt a néni, a legény szólni se tudott, engedelmesen markolta meg a két koffert.

Megint visszajött, beszélni akart, lebeszélni a lányt, de a nők siettek, senki sem törődött vele. Zizi ölelgette a nénit, sírtak mindketten.

— No menjünk! — szólt most a lány, s kilépett az ajtón. Mégegyszer visszanézett a házra, a kedves leanderes tornácra, — az ajtónál ott feküdt a kutya, s kificamodott lábakkal vakarta bolháit, — ez a kép volt az utolsó, amit elvitt innen. A kapuban sietve mégegyszer megölelte a nénit, s gyorsan lépett a szekérhez, kicsit tájékozatlanul állt meg, aztán felkapaszkodott a kerékre, s leült a deszkán, mely a kocsi elején volt keresztbefektetve, István gyöngédségéből vastag, szürke pokróc volt ráterítve.

Felharsant a kondás kürtje, türelmetlen hívogató, éles trombitálás — tehénbögés felelt rá, s megcsendültek a kolompok.

István is felmászott a bakra, s a szekér nagy gyihózással, zötyögve, rázkódva, fantasztikus porfelhőt csapva megindult, — Isten veled! — sírt utánuk a néni és meglobogtatta könnyes zsebkendőjét.

Már kiértek a faluból, átkocogtak a patak rozoga kis hídján, a szekér fülsiketítően csörömpölt.

A legény marokkal tépte a feszülő gyeplőt, oldalról lesve a lányt: hát mir megy e'? — tört ki fájdalmasan.

— Muszáj, István.

— Nem muszáj a, hiszen én...

— Nem érti ezt maga!... bajok vannak otthon...

— De visszagyün?

— Nem... nem tudom... — óh, milyen messze volt most lelkének tragédiájától ez a szegény, érzelmes paraszt! mintha sohse csókoltta volna meg, mintha sohse nézett volna rá vágyakozva, — ostoba gyerekes ügy! a semminél is kevesebbre törpült érzelmeiben életének komoly, nagy baja mellett, — ahogy itt ült vele, alig érezte többnek, mint akármelyik idegen parasztkocsist, közömbös eszközt, mely a vasúthoz viszi, a vasúthoz! ahova minden idegszála húzta, gondolatai elébevágtak a szekérnek, elébe a vonatnak, — a jelent nem is érezte.

— Az Isten verje meg azt az ekpreszlevelet! — Aztán egyikük sem szólt, a lovak elnyúlt inakkal szaladtak, a szekér zötyögve, tántorogva, csörömpölve rángatta őket.

Végtelen mezők, krumpliföldek, erdők, — végre feltűnt az állomás sárga házikója: szent Isten! csak nem ment el a vonat! István meghúzta a gyeplőt, nagyot csapott az ostorral, a szekér nagyokat nyekkenve, csikorogva végre odaért, s még meg sem állt, Zizi már leugrott, s izgatottan futott az állomásépületen keresztül ki a pályára.

Várakozó utasok álltak ott, parasztok nagy kosarakkal, vadászruhas fél-urak. Zizi már megváltotta a jegyét, mikor István jött a két kofferrel, lerakta őket a sínek mellé.

Szíve összeszorult, szólni akart, könyörögni, hogy maradjon, de a lány izgatottan futkosott fel és alá, fáradtan ült a kofferre, — de most odaállt melléjük egy vasúti tiszt, s Istvánt megzavarta a sok csillogó aranyujtás. Aztán meg folyton ki kel-

lett lesni az országútra, ahol a lovait hagyta, az állatok nyugtalankodtak, s rángatták a szekeret, meghátha elhajtja őket valaki?

Most éles csengőütések hallatszottak, kettő, három egymásután: jelzik a vonatot! Most szólni fog! — de már hallatszott a vonat lihegése, prüsskölve, pöfögve, sebes zakatolással már be is robogott, iszonyú fekete állat! — Zsuzsika! — kiáltott a legény, de a lány idegesen nyúlt a kofferért, sebtiben nyújtva kezét: Isten vele István! s már ugrott fel a fekete vaslépcsőre, s eltűnt benn a lefüggönyözött kupéban.

— A táska! kiáltott István, de a kalauz kikapta kezéből, trombitált, s a vonat nagy szelet csapva elpöfögött.

Végre utazik! A sebesség, ami suhanva vitte mezőn, falun, erdőn keresztül, kicsit megnyugtatta idegeit. A sarokban ült le az ablakhoz, s nézte a sebesen röpülő tájat, amit kétfelé szelt a vonat.

A kalauz jött: lenn tetszett hagyni a táskát! — Ijedten kapott utána, a borra valóért nyúlt.

Aztán megint egyedül maradt, fáradtan gubbasztva a sarokban, fejét ráhajtotta a plüskarfára.

... jó volna imádkozni... ha valaki gyöngéden átkarolná...

... nem is megy be a miniszteriumba... csak megalázás volna... úgysem tűrik meg... a kiadó... inkább meghal...

... szegény Ivánfy... biztosan külvárosi kocsmákban bujkál... semmit sem várhat tőle...

... majd kilincselni fog zúgüggyvédeknel... tőzsdebizományosok piszkos kis irodáiban... fellelt lányokkal együtt... s éhbérért nyilaló derékkal fog naphosszat robotolni...

... kopottan fog járni... ferdesarkú cipőben... s majd lassan megöregszik...

Könnyei hangtalanul ömlöttek, s a vonat vitte őt, vitte a nyugtalan, gonosz, vésztjósító város felé...

István egy darabig utánabámult a vonatnak, aztán kiment a lovaihoz, s lassan elgondolkozva hajtani kezdett, ámbár semmit sem gondolt, oly hirtelen jött minden, s úgy meg volt zavarva. Csak ült a bakon érzéketlen — bután, figyelte az út zökkenő kanyarodóit, — aztán hirtelen vállába hasított az ijedtség, s a torkán át éles fájdalommal futott a gyomrába: ement!

Falujabeliek jöttek szemközt, s rákiáltottak: hun vótá Estvány? Elfelejtett felelni, csörömpölve vágatott tovább, belesüppedve kábult fájdalmába.

Zavaros gondolataiba hirtelen világosság szökött: írni fog neki! S otthon, amint bekötötte lovait az istállóba, mindjárt az első házba ment, galambokkal díszített szép, lila levélpapírt vett elő ládájából, pennát, s vörös tintát az ablakdeszkáról — s nekibuzdulva, nagy gonddal írni kezdett:

„Méjen tisztelt kisasszon!

mielőtti levelem tartalmát elolvasná, bocsánatot kérek ha zavarom ha feltartom Dolgaitol

Kedves ZSUZSIKA! ojan nyukhatatlan vagyok amijota az álomásrol visszajötem egy kézi Táská lent maradt akalausz leugrot érte és föl vite a vonatba tehát ezen bánkódóm ha a Zsuzsikájé volte vagy nem Én nem tehetem semit mer máravonat elindul adig nem lesz nyugovásóm még választ nem kapok, én mindig aszt hiszem hogy Zsuzsika nem volt megelégedve a hejzeteme' vagyis a rangoma' de most már hála Istennek utol érem a Ranga' mer nemsóká a. m. királi csendőr óskólába vagyok! Tudatom én Hála Istennek egéséges vagyok amit

a tiszta szivemből és a Jo Istentől viszont kívánok szó-
móru napjaim telnek és Igazán nem tudom el képzelni
hogy mi lehet azoka hogy ement tesék elképzelni az én
nyukhataatlanságóm mily iszonyu Gyötrem

KEDVES ZSUZSIKA! nékem valami nagy szeget
ütöt a fejembe mer amikó' itecet leni jöni akart
egy úr pestről ha talán migyár nem tecik tuni hogy kiaz
tesék egy kicsit gondoly kőzni és maj eszében jut ki
az nagyon féltékeny vagyok mer ha valami komojab hirt
halanékfegyveresen Pestre Jövök és életének és életem-
nekideét Bezáromtehát kérem etől ovakogyon és fizese
ki mer ha nem a kór maj én fizetem bezárom soraím

sirok sirok sirok sirok
segítség segítség segítség
mer el veszek

ISTEN VELE!

Isten álgya!

FOGAGYA ÜDVÖZLETEM

Harmat se bánca

Három alma meg egy fél
e za levél választ kér Irjón

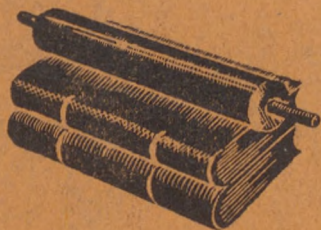
cim Dudás István Kőves Rét

Isten vele Irjon Irjon

Irjon Irjon PÁ PÁ pá

TARTALOM:

	Oldal
Boldog asszonyok. (1926.) — — — —	5
Arcképtanulmány. (1931.) — — — —	15
Augusztus. (1923.) — — — —	27

MŰVEK, NAPILAPOK
HAVI ÉS HETI FOLYÓIRATOK
NYOMTATVÁNYOK
KLISÉK

I
NAGY KÁROLY
ÉS TÁRSAI

KÖNYVNYOMDA KÖNYVKÖTÉSZEZET
ÜZLETIKÖNYVGYÁR CINKOGRÁFIA
VONALOZÓINTÉZET

DEBRECEN, FERENC JÓZSEF UT 49.

